

LETO XX. ŠT. 14 (928) / TRST, GORICA
ČETRTEK, 9. APRILA 2015

www.noviglas.eu

SETTIMANALE
Poste Italiane S.p.a. - Spedizione in abbonamento postale
D.L. 353/2003 (conv. in L. 27/02/2004 n. 46)
art. 1, comma 1, NE/PD
ISSN 1124 - 6596

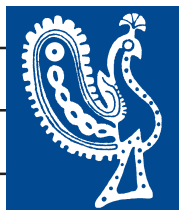
TAXE PERCUE - TASSA RISCOSSA
UFFICIO POSTALE GORIZIA - ITALY

CONTIENE I.R.

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

NOVI

GLAS

CENA 1 EVRO

Foto JMP

Posebni številki na pot

V roke ste vzeli posebno številko Novega glasa, v kateri boste našli vrsto intervjujev in zapisov, ki niso vezani na golo kroniko. Izbor je po naše dovolj širok, da bo vsakdo lahko v našem tedniku našel kakšen pogovor ali zanimiv zapis, ki ga bo nagovoril. Pričujočo številko smo v uredništvu in z dragocenimi sodelavci naredili pred Veliko nočjo, dejansko smo jo poslali v tiskarno istočasno z velikonočno številko, pa čeprav je vam, drage naročnice in dragi naročniki, prišla v roke teden dni po Veliki noči. To pa zato, ker se je upravni odbor našega izdajatelja, ki je Zadruga Goriška Mohorjeva, odločil, da moramo zaposleni izkoristiti dopuste, kot se je tudi odločil, da bo v letošnjem letu izšlo 50 številčk Novega glasa, kar pomeni, da smo prisiljeni izdati na leto štiri posebne številke tednika, ki jih moramo pripraviti ob običajnem delu v redakciji.

V uredništvu nas je malo, zato taka odločitev, ki pa ne pokaže dejstva, da smo pri Novem glasu že vrsto let v kriznem obdobju, čeprav tako uprava kot uredništvo skušata zgledno stvari urejevati tako, da naš tehnik nemoteno izhaja.

Nismo navajeni jamrati, a bomo ponovno zapisali, da delamo na naj-

nižjih sindikalnih postavkah, kot lahko z mirno vestjo tudi povemo, da nimamo ne sobotnega ne večernega ne nedeljskega in še manj prazničnega dela plačanega, časnikarji fotografiramo sami, stiskamo vsepovsod, kjer se le da, da bi ohranili Novi glas zanimiv in še vedno aktualen, predvsem pa, da bi preživeli. V uredništvu nam je seveda žal, da ne moremo vzgajati več mladih kadrov, kot smo to počeli nekoč, saj na deželnem sedežu RAI in pri Primorskem dnevniku ter drugod danes delajo tudi številni časnikarji, ki so se izšolali pri nas. Prav zato smo hvaležni vsem tistim mladim sodelavcem, ki nam ostajajo zvesti, kot smo hvaležni tudi vam, drage naročnice in naročniki. Časi niso lepi.

Saj tudi nikdar niso bili, a danes so predvsem za časopise, kot je naš, zelo huđi. Če so se prejšnje italijanske vlade do nas obnašale mačehovsko, se Renzijeva vlada obnaša enako, če ne slabše, saj nam reže korenine.

Pa vendar smo prepričani, da imamo še mesto v tej družbi, da lahko še kaj povemo: s slovenstvom, z zavezanositjo demokraciji, svobodoljubju in krščanskemu izročilu.

Kot smo to počeli doslej! In upajmo, da bomo to počeli iz tedna v teden tudi v prihodnje!

Jurij Paljk

Tako pač je?

*Tako pač je – brez Vstalega iz groba!
Tako pač je – brez žive vere Vanj!
Vse, kar je dobrega, sovraži Zloba:
če more, ropa nam bogastvo sanj.*

*Tako pač je – brez Vstalega iz groba!
Tako pač je – a le do skritih mej:
še zdaj živi Gospodova zvestoba,
še češnjev cvet prepeva z zmrzlih vej.*

*Tako pač je ... a ne po celem svetu!
Od mrtvih Vstali ga spremenil bo –
a ne brez nas ... ne najbrž v enem letu ...
A že zmaguje, Bog z ljubeznijo!*

p. Vladimir Kos

ISKRIVJ SMEH
NA USTIH VSEH

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ
ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

ISKRIVJ SMEH
NA USTIH VSEH

NIZ VESELOIGER LJUBITELJSKIH ODROV

Za rezervacije in informacije (8.30 - 12.30):

Kulturni center Lojze Bratuž: tel. 0481 531445, e-mail: info@centerbratuz.org

Zveza slovenske katoliške prosvete: tel. 0481 538128,
e-mail: zskp_gorica@yahoo.it

Sobota, 11. aprila 2015, ob 20.30: Dramska družina SKPD F.B. Sedej iz Števerjana
Titus Maccius Plautus AULULARIA
Režija: FRANKO ŽERJAL

Torek, 14. aprila 2015, ob 20. uri: Natečaj Mladi oder – nagrajevanje
nastop gojenk baletne šole GISELLE iz Gorice s predstavo *SNEŽNA KRALJICA*
Koreografija: prof. CARLOTTA TOSORATTI

Četrtek, 16. aprila 2015, ob 20.30: Dramski odsek Prosvetnega društva Štandrež
Nicola Manzari MRTVI NE PLAČUJEJO DAVKOV
Režija: JOŽE HROVAT

Torek, 28. aprila 2015, ob 20.30: Koprodukcija KC Lojze Bratuž in SCGV Emil Komel
POGLEJ, MOJ DRAGI FIGARO ...
Glasbena igra z izborom Mozartovih arij in duetov
Režija: EMIL ABERŠEK in CAROLINA BAGNATI

Predstave bodo v veliki dvorani KULTURNEGA CENTRA LOJZE BRATUŽ

Boj parlamenta z ljudstvom

Drevo brez korenin se posuši!

V četrtek, 26. 3. 2015, je Državni zbor s 53 glasovi za in z 21 proti zavrnil razpis referendum o noveli zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih in tako zaustavil zbiranje podpisov za referendum. Osebnost upam, da referendum ne bo potreben in bo Ustavno sodišče ugotovilo, da je omenjena novela zakona v nasprotju z mednarodnimi akti o človekovih pravicah in s slovensko ustavo.

Nič ni slučajno. Ne gre za pravice otroka, gre za "parlamentocentrizem". Ne gre za to, da bi ostali enotni, še manj za to, da bi upoštevali voljo ljudstva. Gre za mišice in politično moč tistih, ki se imajo za "pravičnike" in "nadjudi". Toda: biti proti redefiniciji družine nikakor ne smemo enačiti s t. i. "homofobijo", kakor ne moremo enačiti nasprotovanja islamizmu z "islamofobijo". Ustava res zagotavlja, da imamo vsi enake pravice, ne glede na "osebno okoliščino", v kateri smo se znašli? Npr. ali imajo pripadniki manjšine slepih pravico, da postanejo piloti? Nimajo, a to še ne pomeni, da jih zaradi tega so-

vražimo in smo do njih nestrpni.

Ponosen sem, da sodim med tiste "nazadnjake, nestrpne in hujskače", ki so oddali podpis za referendum. Ponosen sem na slovenske škofo, ki so z jasno in odločno besedo kristjane pozvali na referendum. Ko sem bil pri stojnici civilne iniciative pred UE Koper, sem "na lastne oči" videl, kako je svoj podpis za referendum oddala tudi skupina muslimanov. Prvo vprašanje: zakaj taki napadi na RKC, če ustava zagotavlja svobodo govora? Zakaj taki napadi na RKC, če zakonu o zakonski zvezi nasprotujejo tudi muslimani, pravoslavni, levičarji in celo nekateri geji (npr. Domenico Dolce in Stefano Gabbana)? Diskriminacije Cerkev, sovražnega razporeditja do kristjanov, ki povemo svoje mnenje, in medijske diskriminacije kristjanov si ne morem razlagati drugače kot "kristjanofobijo". Prav je imel papež Benedikt XVI., ko je govoril o "agresivnem in netolerantnem sekularizmu", ki nima nič skupnega z laično državo, temveč pomeni njeno zanikanje.

Dragi kristjani, dajte si že enkrat dopovedati, da Evropa v tem trenutku noče biti krščanska, četudi so njeni začetniki Konrad Adenauer, Alcide De Gasperi in Robert Schuman bili kristjani in so zastopali idejo t. i. "laične države". Kaj se v

Bruslju in Strasbourgu dogaja danes? Smo še EZ, ki temelji na politični in etični povezanosti? Danes je prepovedano, da bi bilo krščanstvo duša Evrope, neokusno je razlagati, da je deset Božjih zapovedi oblikovalo evropsko civilizacijo in so slikarji uprizarjali biblične motive. Sedaj v EZ bolj vlada smer "naprednih" ekonomistov, managerjev, birokratov in tehnokratov, ki posnemajo avtokratskega rimskega cesarja Kaligulo, ki je preganjal nasprotnike, plenil premoženje ljudi in v deliriju svoje vsemogočnosti za senatorja razglasil konja. Tudi ti "napredni angeli" ne prenesajo nobene kritike, temveč drugače mislečim delijo opomine (beri groznje) in po vzvodih svoje moči skrbijo za njihovo diskriminacijo. Zanimivo bi bilo prebrati njihove tajne dosjeje. Zanimivo je opazovati, kako se v Sloveniji za dostojanstvo oseb, ki pripadajo LGTBQ, borijo poslanci, ki so odgovorni za propad podjetij, brezposelnost mladih in ne naredijo nič, da bi preprečili

v nebovpijoče suženjstvo delavcev, npr. na področju gradbeništva, kjer ima zadeve v svojih rokah mafija, kateri člani se vozijo okoli v luksuznih avtomobilih. Kje so in kaj delajo organi pregona, sodišča, varuh človekovih pravic, poslanci? Dragi sodržavljeni, tudi tisti,

računljivo dvigajo roko za odločitve, ki so povsem v nasprotju z naukom Cerkev oziroma zdravo pametjo. Naj se ne razglašajo za kristjane in naj se ne razglašajo za humaniste, saj to sodi na področje "post-humane" družbe. Občudujem avtoriteto sv. Ambroža, ki ni hotel obhajati

referendum nedopusten. Iz preteklosti vemo: če referendum uspe, se volja ljudstva ne upošteva (npr. referendum o nedeljskem delu), ali pa se referendum po kakšnem letu z novim glasovanjem v parlamentu izniči (o družinski zakonodaji se je ljudstvo izreklo pred tremi leti!). Je sploh smiselno hoditi na referendum, če volja ljudstva ni upoštevana vsaj za 10, 20, 30 let?

Tudi za nas, ki ne gledamo skozi oči mavrične zastave, ni vse črno. Kljub vsej tragičnosti situacije, v kateri smo se znašli, se smejem, sem vesel, srečen in se zabavam. Včeraj sem srečal par, ki je rekel: "Dovolj koruze, hočeva se poročiti"! Pred nekaj dnevi me je po telefonu poklical deklariran ateist in mi ljubosumno očital: "kristjani si nimate pravice lastiti družine, ki temelji na očetu in materi, na to prisegam tudi jaz; krščanstvo je staro šele 2000 let, skupnost moškega in ženske pa pripada vsem civilizacijam, kulturam in religijam". Očitno ima ofenziva LGTBQ tudi nasprotno učinko. Družina, ki temelji na odnosu med moškim in žensko, gre naprej! Kljub diktaturi homoseksualnega lobija, kljub kriminalizaciji zagovornikov zakona med moškim in žensko: družina gre naprej! Pomaga nam tudi sv. Jožef, zavetnik slovenskih dežel.

Bogdan Vidmar

ki niste kristjani, dajte si že enkrat dopovedati, da poslanci ne zastopajo ljudstva! Dogovore EZ sprejemajo vlade evropskih držav brez upoštevanja volje državljanov in tradicije posameznih držav. Med to dogajanje sodi tudi uvajanje novih človekovih pravic, ki doslej niso bile zapisane v mednarodnih dokumentih in ustavah posameznih držav. Tudi poslanci, ki se ob volitvah razglašajo za kristjane, pri maši morda celo berejo berilo in pihajo na dušo "neumnim in naivnim kristjanom" oziroma "ljudstvu brez pameti", v parlamentu hladnokrvno in pre-

krščanskega cesarja Teodozija, dokler le-ta ni opravil dolgotrajne pokore zaradi pokolov, ki jih je zagrešil. Eno so grehi, ki jih človek zagreši v svoji slabosti, drugo pa je prefinjeno in načrtno zavajanje in hujskanje množic. Kdo koga hujska? Kdo manipulira? Kdo je nestrpen? Je mogoče ob tako agresivni medijski propagandi "genderizma" in kriminalizaciji njegovih nasprotnikov očitati ljudstvu, ki v rekordnem času štirih dni zbere dovolj podpisov za referendum, da je zavedeno, neumno in nestrpno? Mar ni nestrpnost v odločitvi, da je

Izsanjani dialog

Lukas ali o latinščini

Prof.: Danes, dragi Mark Tulij Cicero, delam obračune. Štrideset let v šoli, z dijaki, je dolga doba, nabralo se mi jih je kar veliko, kot tebi, ki si v svojem življenju marsikaj doživel.

M. Tulij: Če prav pomislim, se mi jih je nabralo kako leto več kot šestdeset, če računaš vse moje življenje.

Prof.: Ja, res je, a lep del teh tvojih šestdesetih oziroma konkretno - tvoja politična in govorniška aktivnost sta te stali glavo. V pravem pomenu besede... Nisi znal ostati v senci, izpostavil si se, misleč, da si junak dneva, rešitelj, *pater patriae*, oče domovine, da moraš vzeti krnilo političnega sistema v roke, marsikaj si si domišljal. Vihtel si svoj govorniški plašč, ga obračal za vetrom, ki je pihal zdaj sem, zdaj tja. Zdjaj Pompej, potem Cezar. Okusil si izgnanstvo, okusil si bolečino izgube, okusil bolečino smrti, iskal si življenjsko sopotnico v zapeljivi ljubimki, v ljubezni do modrosti, v *Philosophii*, in ona te je pomirjala, tolažila, blažila življenjske udarce in rane. A ni te mogla rešiti pred okrutno smrtjo. Pogubil je tvoj govorniški zanos, morda tudi osebna prenapetost, ki ti ni dovoljevala distance, umirjenega pogleda na spreminjajoče se čase. Preveč si se razburjal, preveč si se vznemirjal, ko si videl drsenje republike v sistem nadvlade enega, v skušnjavo samozagledanosti in pohlepa po božjih časteh. Nazadnje nisi imel dlak na jeziku, opozarjal si na nevarnost, ki jo je utelešal Antonij, in on te je moral spraviti s poti. Bil si mu v napoto, ubili so te njegovi plačanci in razstavili tvoje roke, noge in glavo v opomin.

Kako brutalen, kako beden, kako tragičen konec!

Delala sem ti reklamo, tebi, latinski kulturi in latinskemu jeziku. Morda nisem bila vedno uspešna, kaj hočeš, časi so bili taki, da so mladi večkrat vlekli na dan izgovore, da je latinščina nepotrebna, da je nesodobna, večkrat so sami starši menili, da je bolje, če otroke čimprej spravijo do kruha in jih zato vpišejo na strokovno, ekonomsko ali kako poklicno šolo ali tečaj. Danes se latinščini pišejo še slabši časi, ekonomska kriza je že zdavnaj načela prepričanje, da je dobro otroku nuditi čim širšo humanistično izobrazbo, morda celo na klasičnem liceju. Ta šola v italijanski družbi še vedno velja za najboljšo, za bodoče vodilne kadre. Pri nas pa, kot da se ne bi zavedali njenega pomena. Naš klasični licej že kako desetletje hira, vpisov je malo, če jih je premalo, še redki vpisani prvošolci podležejo skušnjavi, da zamenjajo šolo.

Res, če dijaška skupnost šteje malo deklet in še manj fantov, to za mlade ni vabljivo. Pomembna je dinamičnost številčnih, razgibanih razredov, pomembno je, da se nekaj dogaja, ne pa, da si vsak dan pod stalno kontrolo, da se ne moreš skriti za sošolkinim hrbtom in ponavljati snov ali prepisovati nalogo za naslednjo uro ali pa prebrirati kako knjigo.

Lukas: Oh, ne, prof, saj vendar živimo v 21. stoletju! Da bi kdo bral knjigo pod klopco? Danes živimo v modernih časih, v eri tehnologije, telefončkov, I-podov in I-podov. Pod klopco skrivamo kvečjemu mobilne telefone, pošiljamo esemesne prijaja-

telju ali dekletu v drugem razredu ali na drugi šoli. Deskamo po spletnih straneh. Internet je zakon.

M. Tulij: Molči, otroče! Kako si upaš vtikati se v najin pogovor? Kakšna predrznost! Ko odrasli govore, otroci molče. Ali ne poznaš pravil obnašanja? Ali ne poznaš zgodovine? *Dum senes loquuntur, juvenibus tacendum est.* Še vedno velja. *Historia magistra vitae*, zgodovina je učiteljica življenja. Ko sem bil jaz otrok, in to je bilo v tistih davnih časih, ko ne samo ni bilo telefona, temveč ni bilo niti knjig v današnjem pomenu besede, temveč papirusni zvitki, je veljalo pravilo, da so odrasli govorili in govorili, iznašali mnenja, se postavljali eden proti drugemu, nicali argumente in protargumente, se skušali prepričati z vsakovrstnimi dokazi, a otroci smo morali molčati, kajti molk otrok in doščajočih je bil zakon. Zato, otroče, molči in poslušaj, da se boš kaj naučil od odraslih!

Prof.: Mark Tulij, potrpljenje, potrpljenje! Verjamemo ti na besedo, ne moremo ti oporekati, saj imaš avtoriteto. Kot govornik, kot družbeno-politični akter, kot pisec, manj kot mislec. Nisi bil kdove kako izviren. Paberkoval si tu in tam, malo povzel po tem, malo po onem grškem filozofu in se tolažil, da bo bolje. Filozofijo si hotel prilagoditi svojim zahtevam, hotel si jo ukleniti v zlato okovje literarnih disputov, debat, dialogov. Saj ne rečem, da ti ni kdaj uspelo. No, mislim, da si marsikoga očaral s svojim govorom,

s svojim bleščečim obvladovanjem latinske skladnje, s svojo gibko besedno bohotnostjo. Slog, da ga ni takega.

M. Tulij: Živel sem za besedo, za državo, za kulturo. To so bile moje vrednote. Nisem bil idealist, bolj praktik kot teoretik, pa sem kljub temu skušal zaokrožiti nekaj svojih pogledov, misli, spoznanj. V obliki dialogov, ne vem, če mi je uspelo. Morda so potem tudi kateri prebrali kaj mojega.

Lukas: Smo, smo, in ne vedno z navdušenjem. Ti tvoji kloba-

sastavi stavki, te periode, ki smo jih morali analizirati do potankosti, in jih mnogokrat nismo utegnili razvozlati. Mučili smo se doma, mučili smo se pri šolskih nalogah. Seveda, da smo tudi prepisovali. Razvili smo nove metode in načine. Internet je čudovit, telefončki odlični. Še na izpitih je mogoče goljufati. Danes si pomagamo, na spletu najdeš več različnih verzij prevoda, ena je gotovo prava, če jo malce sfriziraš. Tako to gre.

M. Tulij: Predrznost predrznosti, s tabo ne pridem več do besede.

Pa kje je obzir, kje spoštovanje, kje rešpekt do starejših? Pa da si me upaš kar tikati, budalo malo! Ti, nič, mlečnozobi najstnik, ki ne poznaš življenja, nimaš izkušenj! Da boš ti mene učil, meni razlagal? Poslušaj rajše moje besede, moje izkušnje, moje modrost, ki se je kalila v bolestiti, ob izgubi hčerke, zaogrejenosti ob ločitvi, ob osamljenosti. Pa kaj ti bom pripovedoval? Reševal sem se z besedo, jo zapisal, jo ovekovečil, in če hočeš ali ne, je v mojih govorih in dialogih več zlata in modrosti, kot je v tistem tvojem piškavem inter... ne vem kaj. Kaj pa je sploh to? Nekaj, kar ni ne tič ne miš, ker se nahaja inter, to je... med enim in drugim? Lahko da ta inter... kaj povezuje? Vzpostavljajo morda neke vezi med ljudmi? Pa saj smo Rimljani izumili že vse, no... resnici na ljubo so bili pred nami Grki, ampak to ni pomembno. Kaj hočeš povedati, ti dijaček, s tem svojim inter... netom? Uri svoje možgane in brusi

logiko ob robovih latinskih stavčnih zavojev, ne ob zapeljivih sirenah tehnoloških pridobitev svojega časa. Skromno se ozri k nam, v preteklost, in priznaj nam veličino!

Lukas: Oh, oprostite, velepošтовani Mark Tulij, nisem vas hotel užaliti, raztresen sem bil, sori. *Sorry, mister Cicero, don't worry, you are the greatest orator in the world.* Sori, razumete - kot Angleži, tako tudi jaz. Sploh se nam je ta angleščina vgnezdila pod kožo. Popevke, ansambli, grafiti, papore, internet, mirovniška gesla,

napisi na majičkah, kje pa naj bi še lahko prebral kaj drugega kot angleške besede! Tudi vi, Mark Tulij, morate plačati globalizaciji svoj davek. Kaj bi zdaj z latinščino? Kdo pa se sploh še zaveda njenega pomena? Zdjaj je v modi angleščina. Jezik sedanjosti in bodočnosti. Pa dajte, no, velecenjeni gospod Cicero, priznajte, da odigrava ta jezik v sodobnem svetu isto vlogo, kot jo je včasih odigravala latinščina. Jezik komunikacije, povezovanja...

M. Tulij: No, dragi mlečnozobec, vidiš, v tem se strinjava. Latinščina, moj jezik, je bila nosilka zlahtnosti kulture, naše *humanitas*. Že res pa, da sem govoril tudi grško in kdaj pisal s helenskimimi čačkami... No, vsega je bilo...

Prof.: Ja, to je res, vsega je bilo, lepo in grdo, težko in lahko, čudovito in naporno, tudi med urami latinščine. V tolikih letih... a v spominu nosim predvsem tisto lepo, tisto mladostniško iskrenost, zagnanost, veselje, živahnost številnih dijaških generacij... in še bi lahko naštevala. A dragi Tulij, dovoli, da te nagovarjam samo s tem imenom. Prosim te, mudi se mi, ni časa, povej nekaj za konec, za popotnico naši mladini, ki se odloča za višješolski študij.

M. Tulij: *Faber suae quisque fortunae...* ali povedano v vašem premilo zvočnem jeziku dvojine - vsak je svoje sreče kovač. Šmenta - latinščina je ni imela, stara grščina pa... Bo že res, da so nas Grki v marsičem prekašali, moram priznati... Pa vse lepo, gospa profesorica, srečno, mladi nadbudnež!

Lukas: Hvala, superspoštovan govornik, gospod Mark Tulij Cicero! Okej, zdaj grem, čaka me nekaj dni vednoočnih počitnic. Suuper!!!!

Majda Artač Sturman

Mnogi se s Kristusovo močjo bojujejo proti zlu Menihi v mestu in svetu

Krščanstvo je že od vsega začetka doživljalo navdušenje in nasprotovanje. Jezus Kristus, učlovečeni Božji Sin, je razodeval Božje usmiljenje do ubogih in ranjenih oseb ter jim kazal pot odrešenja, obenem pa se je odločno podal v boj z zlom, ki je bilo v svetu in se mu je postavilo po robu. Tako sta bili njegovo življenje in delo veliki eksorcizem nad z religijo pokritim zlom ter njegovimi pomagači. Premetene drže hudobnega duha in skušnjave so doživele najmočnejši udarec z njegovim trpljenjem in smrtjo na križu. Ko so ga prikazale kot zlo in nasprotnika človeštva, je v svoji zvestobi in pokorščini spremenil od njih zadano zlo v ljubeči dar za človeštvo. Zlo je bilo premagano v korenini, izgubilo je moč nad smrtjo in strahom, vendar še vedno rovari po svetu in njegovi služabniki zavračajo vsako pobudo Svetega Duha. Boj je odprt in mnogi se bojujejo s Kristusovo močjo, da premagujejo zlo. Toda premetenost hudobije ne poneha. Če ne uspe ena potegavščina, pripravijo druge, pa naj gre za politiko ali zavajanje mladih, za razbijanje družine in vrednot v družbi. V valovih se odvijata rušenje in mazanje Božje prisotnosti v svetu. Zato sta še toliko bolj pomembni budnost v molitvi in postu ter dobrotelost.

Mučeništvo, meništvo in novo meništvo

Svetopisemsko razodetje, spisi apostolskih očetov ter zgodovinski spomin Cerkve govorijo o dolgem preganjanju kristjanov v času rimskega cesarstva in drugih poganskih držav. Kristusovo vstajenje je razkrilo praznost religioznih mitov v družbah in prineslo jasno razločevanje med Božjo milostjo in hudobnim duhom. Od diakona Štefana naprej se preliva kri zaradi zvestobe Kristusu in njegovemu jasnemu odklanjanju zla. Veliko ranjenih prijateljev križanega Gospoda je pokazalo zvestobo njegovi ljubezni in resnici, ki je šla skozi smrt. Mučenci niso klonili pred zlom, da bi pristali na kompromise, s katerimi so jih hoteli odvrniti od zvestobe Kristusu. Nekateri so res popustili, vendar je velika večina vztrajala na poti za Učiteljem in dala vzgonskega vetra novim rodovom kristjanov, da so sprejeli vero v njegovi čisti opredelitvi za Kristusa in svobodo.

Nove razmere v družbi, ki je postala krščanska, so prinesle večje možnosti za kompromise s svetom in popuščanje zlu. Veliki mislec in vernik Origen je bil žalosten, ker je živel v času, ko niso več preganjali kristjanov, ko ni bilo v Cerkvi mučencev, Kristusovih pričevalcev. Cerkve je prevzela širša pobuda v družbi, se povezala z vladajočimi elitami, s tem pa je tudi pristala na kompromise in popuščanje zlu. Evdokimov pravi, da je krščansko cesarstvo na tihogradilo na treh predlogih Satana, ki jih je predstavil Kristusu pri skušnjavah v puščavi. Goto-vo ne v celoti in na povsem zavestni ravni, ampak kot mešanje luči in teme. Svetna oblast je bila dvouma, ker se je izogibala križu in zmagujoči moči duha. Jakob iz Sarug se je vprašal, katera nevesta bi izbrala križanega ženina.

Toda na to stanje v družbi so se odzvali menihi, karizmatiki, ki so odšli v puščavo in se tam borili s skušnjavami zla. Sveti Duh je spodbudil nastanek meništva, ki so ga nekako pojmovali kot nadaljevanje mučeništva. Krst krvi je odstopil mesto krstu askeze, kar je bilo mučeništvo na dolgi rok. Menihi, ki so živeli radikalno evangelij, so podobno kot mučenci zasijali v notranjem sijaju svoje svobode in še drugim pripovedovali o izkušnji svojega odnosa z Gospodom. Tiste, ki so padli na raven narave in razpuščenih nagonov, je meniška askeza zopet pripravila, da so se vrnili k sebi in k Bogu. Spreobrnjenje je drugo rojstvo in malo vstajenje. Človek s svojo osebo in dušo stopi v Božjo ljubezen, čeprav telo še čaka na vstajenje. Menihi so živa podoba Boga, ki se v duhovnem boju prečiščuje za življenje v Kristusovi resnici, pa naj gre za odnos do telesa, denarja ali politike. V meniških celicah se je tako klesala nova podoba človeka po Kristusovi besedi in ljubezni. V veselem pričakovanju njegovega drugega prihoda so se odpirali daru odrešenja in odvrčali skušnjave posvetnosti ter poželenja. Na svet so gledali z naklonjenim Božjim pogledom in celovito. Meniško življenje je bilo živo in brezkompromisno, mesta in družbe, ki so pristale na kompromise z zlom, pa so se morale boriti za svojo istovetnost in pogosto so izginjale z zemljevida. Propad teokracij na Vzhodu in Zahodu kaže, da ni mogoče vsiliti evangelija ali predpisati sprejem milosti kot zakon od zunaj. To je mogoče le s povabili in s svobodno odprtostjo. V moderni dobi so postali družbah in prineslo jasno razločevanje med Božjo milostjo in hudobnim duhom. Od diakona Štefana naprej se preliva kri zaradi zvestobe Kristusu in njegovemu jasnemu odklanjanju zla. Veliko ranjenih prijateljev križanega Gospoda je pokazalo zvestobo njegovi ljubezni in resnici, ki je šla skozi smrt. Mučenci niso klonili pred zlom, da bi pristali na kompromise, s katerimi so jih hoteli odvrniti od zvestobe Kristusu. Nekateri so res popustili, vendar je velika večina vztrajala na poti za Učiteljem in dala vzgonskega vetra novim rodovom kristjanov, da so sprejeli vero v njegovi čisti opredelitvi za Kristusa in svobodo.

Nove razmere v družbi, ki je postala krščanska, so prinesle večje možnosti za kompromise s svetom in popuščanje zlu. Veliki mislec in vernik Origen je bil žalosten, ker je živel v času, ko niso več preganjali kristjanov, ko ni bilo v Cerkvi mučencev, Kristusovih pričevalcev. Cerkve je prevzela širša pobuda v družbi, se povezala z vladajočimi elitami, s tem pa je tudi pristala na kompromise in popuščanje zlu. Evdokimov pravi, da je krščansko cesarstvo na tihogradilo na treh predlogih Satana, ki jih je predstavil Kristusu pri skušnjavah v puščavi. Goto-vo ne v celoti in na povsem zavestni ravni, ampak kot mešanje luči in teme. Svetna oblast je bila dvouma, ker se je izogibala križu in zmagujoči moči duha. Jakob iz Sarug se je vprašal, katera nevesta bi izbrala križanega ženina.

prinaša pečat novih, naklonjenih odnosov.

Pekel modernega sveta

Mnogi doživljamo sodobno družbo kot peklo razčlovečenja in pozabljenja Boga. Gre za čas, ki je nastopil po ateističnem napadu na ostanke krščanske družbe in vrednot. Prihajajo povsem neverne generacije, ki še niso slišale oznanila o krščanskem Bogu in njegovi odrešen-

jski ljubezni. Ateistične ideologije še vedno predstavljajo religijo in krščanstvo kot zastarelo mitologijo, Boga pa je zamenjal napuhnjeni človek, ki si domišlja, da lahko počne, kar hoče s svojim sebičnim razumom in razpuščenimi čustvi. Potrošniško uživaške ideologije ne pustijo zlasti mlajših generacij, da bi odpirale oči in se soočale z bivanjskimi vprašanji in s kri-vo, v katero so potopljene. V tem postateističnem okolju tone v razkroj ne samo družbena povezava, ampak tudi človek in civilizacija. Ljudi obravnavajo z vidika koristi in predmetov, morala ne pozna več za vest in dostojanstvo ljudi, vse je prepasčeno uživanju in trenutnim koristim, za tem pa je velika, vedno večja megla črnogledosti in nemoči, v kateri se ljudje zopet utapljujejo v odklope in odsotnost.

Če so ljudje nekdanj bežali v puščavo, da bi tam našli pristnost svoje človeškosti in se bojevali s sovražnim zlom, se mora to začeti odvijati v mestih in njihovih središčih, kjer so množice ljudi, mediji in potrošniška miselnost, ki se predajajo v kremplje zla in se še sami ne zavedajo tega. Zato ni potrebe, da bi sodobni menihi bežali v puščavo, ampak je njihova vloga sredi vsakdanjega življenja, med ljudmi brez upanja in vere v Boga.

Tam je prostor za sodobne Elije in Janeze Krstnike. Menihi se morajo skupaj s Kristusom podati v podzemlje, kjer so umrli in neodrešeni, in jim prinesiti luč vstajenja ter osvoboditve. Bog ljubi svet tudi v njegovi peklenki zavrnitvi ljubezni in se sklanja v najbolj skrite prostore zaprte človeškosti. Menihi pa mu pomagajo s svojo pokončnostjo, brezkompromisnostjo z zlom in občutljivostjo za vse, kar je bolno in si želi osvoboditve. Za vse je treba moliti in nikogar ne odpisati od Božje ljubezni, čeprav je nasprotovanje še tako hudo. Če svet hvali uspe-

proti tej demonski modrosti in jo razkrinkal v njeni laži. Hudič mu je predstavil tri rešitve, da dokončno reši vprašanje ekonomije, preživetja in napornega dela. Druga skušnjava kaže na božansko moč zadovoljive poželenja, da bi lahko delal, kar hoče, tretja pa je povezana z oblastjo, da bi mogel voditi svet mirno, brez vojn in boja z zlom, ki se mu dviga naproti.

Če bi Jezus pokleknil pred hudičem, bi ta neomejeno zavladal nad človeštvom in ne bi poznali odrešenja, ostali bi le drobni žarki stvarjenjske milosti, zabrisani z meglo izvirnega greha. Boj med človekom in hudičem bi se končal s tragedijo veselega hudičevega konca, vse bi bilo rožnato lepo, brez boja in tveganja. Toda Jezus ni dopustil megle pred hudičevimi skušnjavami, bil je buden in strumen in z molitvijo ter Božjo besedo premagal zlo. Prvi kristjani so se s tveganjem mučeniške smrti postavili na Jezusovo stran, menihi so naredili alternativno tako imenovani krščanski državi. Tako je Kristusov 'da' odmeval po puščavi in ga je bilo slišati tudi v mestih, kjer se je v mreže Skušnjavca ujela marsikatera kronana glava in glava s škofovski mitro.

Tri meniške zaobljube

Če se cesarstvo tiho naslanja na tri hudičeve skušnjave, se meništvo naslanja na tri Jezusove odgovore. Evdokimov vidi v teh odgovorih temelje meniškega življenja. Jezus, menih v svetu, se je do konca urešničil, ko je šel na križ in spil kelih človeškega zla. Pokazal je trojno svobodo, ki se je prelila v odrešenijski dar za človeštvo. Zato vsak kristjan, menih, nosi križ in križan v boju z zlom za svobodo in ljubezen. V tem boju se odpira Svetemu Duhu, ki mu razodeva križanega in vstalega Kristusa. Menihi postajajo aristokrati duha, svobodni ljudje, ki ne delajo kompromisov z zlom. Kritični so do institucij, tudi cerkvenih, če niso odprte za pobudo Duha in njegovo svobodo. Duhovni boj menihov v puščavi dobiva v mestih novo obliko in podobo. Kjer vlada brezčutnost in ne spoštujejo dostojanstva človekove osebe, kjer so pregnali Boga in naredili iz njega preživeti čustveni mit in oviro za razpuščeno svobodo, tam je mesto menihov, ki ne padajo na limanice medijev in potrošniške miselnosti, ki prežema industrijo in kulturo.

Obljuba uboštva je povezana z Jezusovim odgovorom, da človek ne živi samo od kruha, ampak tudi od vsake besede, ki pride iz Božjih ust. Hudič želi odpraviti uboštvo in napor dela, kar pomeni spremeniti kamne v kruh. Toda ekonomija, ki sloni na profitu, ne bo rešila sveta. Lahko uspe na krajši čas in za nekatere sloje, vendar bo obšla toliko ljudi, ki jim dobrine prav tako pripadajo. Dobrine so Božji dar in jih je treba deliti in videti ob sebi drugega človeka. Uboštvo je priznavanje, da so dobrine dar, ki nam je podarjen in ga delimo z drugimi, da se pri tem odpravimo temu, kar je več, in vsem privilegijem, ki ustvarjajo razlike in krivice. Uboštvo je svoboda, da nismo nikomur sužnji zaradi materialnih dobrin.

Druga Jezusova zavrnitev: Ne skušaj Gospoda, svojega Boga, lahko pomeni, ne ustvarjaj si človeka po svoji podobi, da si domišlja, da je več, kot je. Tu se skriva moč magije, profane sa-

kralnosti in njenega erosa, ki vleče množice, jih hipnotizira in vlada. Čistost je nasprotje magičnosti in blodnosti, ki zakriva resnični pogled, še zlasti na osebe drugega spola. Očiščen pogled spoštuje drugega v tem, kar je, in odvzre vsako sebičnost, da postane v svojem telesu, duši in duhu prijetna daritev za Gospoda. Karizma zakramenta svetega zakona prinaša ta očiščeni pogled, da se mož in žena podarita kot eno v Gospodu. Kdor ni duhoven v svojem telesu, postane mesen v svojem duhu, prvi sveti Avguštin. Ob gledanju Svetega pisma in premišljevanju ikon nastopi 'post' oči, da more duh videti stvarnost v njeni pristni lepoti, da se nam podarja. V tako podarjeni lepoti telesa, duše in duha odseva podoba Stvarnika in Odrešenika, da si ničesar ne prilastimo zase in vklenevamo v svojo sebičnost. Dar potrebuje svobodo in odprtost. Čistost je pot majhnih korakov odprave in osvoboditve za pogled v žarke Božje lepote v drugih in v sebi ter navdušenje nad njo.

Tretja Jezusova zavrnitev Skušnjavca razodeva, da moramo samo Boga moliti in mu dati čast (Lk 4,8). Ljudje smo ustvarjeni od Boga in smo njegov dar, zato mu moramo biti hvaležni in mu dati čast. Tu se odpira obzorje svobode, da priznamo svojo odvisnost in veličino v Božjem izvoru. Iz tega spoznanja izhajata tudi sinovska vdanost in pokorščina. Oče je zahteval od svojega Sina prav to, da nas je odrešil na križu. Pokorščina je za sodobnega človeka zelo težka. Toda šele, ko poklekne pred Bogom in ga počastimo kot Stvarnika in Odrešenika, se osvobodimo od napuhnjene sebičnosti. V pokorščini križamo svojo svobodo z Jezusovo poslušnostjo in obnovimo mir svojega osebnega jedra. Vsekakor se prav tu bije boj, koga bomo poslušali: ali Boga ali hudiča? Alternative ni. Menihi so se tega zavedali, zato je vse njihovo naporno in preizkušeno življenje izražalo predanost Gospodu. Z budnostjo in postom so se trudili, da tudi v težkih trenutkih niso pristali na zlo, nasilje ali povračilo, v kar jih je zavajal hudobni duh.

Novo meništvo v mestu

Menihi v mestu in svetu so klic in model krščanskega življenja za današnji pokrščanski čas. Poklicani smo živeti kot manjšina svojo vero na način radikalne odločitve za Kristusovo odrešenijsko ljubezen in se ne pustiti v kompromise z zlom, ki močno prevladuje v javnosti. Skušnjave so velike, prefinjenost hudobije tolče na vse strani in uničuje še zadnje vidne svetinje nekdanje krščanske civilizacije in vrednot. Menihi živijo svojo evangeljsko svobodo v družinah, na delovnem mestu, v prostem času, v župnijah in civilni družbi. Povsod prinašajo odprtega duha svoje opredelitve za Kristusa odrešenika, ki je premagal skušnjave zla. Boj ima ceno hudih žrtev in potrebuje močno zavezništvo ter podporo zakramentalnega življenja, molitve in posta. Menihi gradijo in oblikujejo po Kristusovem križu svoje družine in vabijo druge, da se jim pridružijo. To življenje plava proti toku civilizacije, ki zahaja in ne pristaja na razkroj duha. Ne vemo, kaj bo prišlo, so pa to svetilke jutranje zarje za novo kulturo življenja v Jezusu Kristusu, odrešeniku sveta in človeštva.

Aleš Berger, letnik 1946, je slovenski književnik, prevajalec iz francoščine in španščine, spoštovani urednik ter literarni in gledališki kritik. Veliko se je posvečal nadrealizmu in dadaizmu, redno spremljal sodobne tokove literature, predvsem avantgardno poezijo, se spoprijemal s teatrom. Za svoje prevajalsko, literarno in založniško delo je prejel več nagrad, med zadnjimi Rožančeva za esej Krokij in beležke (1998) ter Schwentnerjevo nagrado za zasluge v založništvu, knjigotštvu in bralni kulturi. Prijetno sva kramljala v Solkanu, ker je zadnje desetletje tudi sam pol-pol, tako kot mi ves čas. Ta zapis je odkrušek, kjer je več nepovedanega kot zapisanega. Med drugim to, da se gre sogovorniku zahvaliti za to, da imamo vsaj nekaj Asterixa v slovenščini...

Začniva morda bližje, da potem zadnjava širše. Kakšni so vaši stiki z realnostjo Slovencev v Italiji?

Na Primorsko in predvsem Tržaško sem že dolgo navezan. V svoji prvi službi na kulturni redakciji ljubljanskega radia sem zasedel mesto Mirolava Košute, ki se je takrat vračal v Trst. Danes sva tesna znanca in se premalokrat obiščeva. Naneslo je, da so me kmalu potem poslali, v vlogi gledališkega kritika in poročevalca, v tržaško gledališče, še ne stalno, in v Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici. V Trstu sem pobliže spoznal še Marka Kravosa, Marija Čuka, Aceta Mermoljo, tu pa se spoprijateljil z Aleksandrom Peršoljo, Darkom Komacem idr. Marka Sosiča sem spoznal kasneje, delala sva na krstni uprizoritvi Jančarjeve igre Zalezujoč Godota, on kot režiser, jaz pa dramaturg, zdaj pa vzdržujeva stike. Pred dobrim mesecem sva si v Vili Manin ogledala razstavo Mana Rayja.

Če se ne motim, zadnja leta domujete malo v Ljubljani, malo v Solkanu. Kako vam "leži" ta nomadizem in ali še kaj veljajo antropološke diatribe o centru in periferiji, prestolnici in provinci, Ljubljani in preostali Sloveniji?

Vedno bolj sem prepričan, da je periferija v glavnih, zelo veliko je je predvsem v Ljubljani. Bojim se, da se Ljubljana malo zanima za vse, kar se dogaja zunaj nje, kaj šele na obrobju. Za primer: pred leti je muzej Revoltella imel v gosteh imenitno razstavo argentinsko-italijansko-francoške slikarke Leonor Fini, v konjušnici Miramarskega gradu sem si ogledal futurista Giorgia de Chirica – niti enega zapisa v centralnih medijih. Ljubljano zanima, kar se dogaja v njej, njen interes pa se ponovno prižge nekje pri Berlinu. To je provincialno. Vsakič se spomnim na Kosovela, ki je v svojih pismih pisal o tem, kako je Ljubljana dušiča, kako je moreča, pa čeprav je imel do nje ambivalenten odnos.

Hkrati na obrobju opažam pretiran občutek zapostavljenosti. To je neproduktivno, jaz mirno živim pol-pol. V Novi Gorici mi manjka edino kino. Tega ne razumem – ena predstava na štirinajst dni je vendar premalo v deželi, ki ima dobro razvito mrežo art kinov, od Izole do Ptujja. Predlani so tu organizirali filmsko leto Silvana Furlana, a nekje se je zalomilo. Razkola iz izhodišča osebno ne čutim.

Kaj pa, če bi stalno živeli tu? Blizu je Solkanski most, s katerega ste pred leti tudi skočili. Mimogrede, lani ga je Domen Škofic tudi prosto preplezal.

No, izgubil bi morda del socialnega prostora, čeprav tudi fizične razdalje niso pretirane. Veliko novega sem spoznal, odkar sem dobrih deset let veliko na Primorskem. Od pokrajine in poljedelskih opravil do obnovljenih prijateljskih vezi, pa tudi kar nekaj narečnih besed sem se naučil.

Leta 1970 ste na ljubljanski Filozofski fakulteti diplomirali iz primerjalne književnosti in francoščine. Kakšen tip študenta ste bili? Občutek imam, da se danes bolj "kofetka" kot drugo...

Študij sem relativno hitro končal in bil takoj odpoklican v vojsko. Obdobja zasedbe fakultete nisem zamudil, temveč kar prehitel, o dogodkih sem v uniformi bral v Mostarju. Študij primerjalne književnosti je bil po svoje darežljiv, ker smo imeli večino predavanj študentje vseh letnikov skupaj. S tem se je krog ko-

Tudi sam jih odpira: literat Aleš Berger

"Kot gejzirji in ognjemeti odpirajo nove čarovnije besed"

legov zelo razširil, od šest let starejših do šest mlajših. Na eni strani je bil, denimo, Niko Grafenauer, na drugi Milan Jesih. Ta medgeneracijski krog je bil dolgočasno koristen in nadvse prijeten. Že takrat sem se bolj kot za klasično, tradicionalno književnost zanimal za moderno literaturo. Prof. Ocvirk je takrat za diplomsko nalogo razpisal naslov Francoški nadrealizem pri Slovencih. To področje mi je skrajno ustrezalo, čeprav se je izkazalo, da je bilo te vrst pri Slovencih bolj malo.

Literarno področje nadrealizma ste podrobno raziskovali dalj časa...

Diplomska naloga se je razrasla v literarni leksikon za DZS in SAZU (Dadaizem. Nadrealizem iz leta 1981, op. ur.), kot prevajalec in urednik sem izdal prvi izbor nadrealističnih besedil Noč bliskov leta 1974 ob 50-letnici nadrealističnega manifesta Andréja Bretona. Na to knjižico sem še danes ponosen. Ne vem, ali bi bil ponosen na vse prevode, bil sem le začetnik, toda izbor je bilo takrat zahtevno izvesti. Pri nas nismo poznali nobene literature na to temo, bilo se je potrebno organizirati: NUK, znanci in prijatelji... Izbor je bil za razmere, ki so bile na voljo, zelo reprezentativen.

Imate kaj nostalgije po tistih analognih časih, ki jih današnja tehnološka generacija težko razume (mo)?

Če si predstavljate: knjigo v NUK smo dobili po medbibliotečni izposoji, kar je vodila ga. Radojka Vrančič, imenitna knjižničarka in prevajalka. Tiste knjige pa nisi smel odnesti iz poslopja, ni bilo pa še Xerox-ov ali kopirnih naprav. Kar si si želel zapomniti, je bilo potrebno na roko prepisovati. Nato si se doma s tem surovim gradivom ukvarjal – zamudno, kaj? Celu meni se zdi danes to nepredstavljivo, kot se mi kdaj zdi nepredstavljivo, da sem kaj prevedel brez pomoči Googla, ki te danes popelje, kamor hočeš.

V nekem intervjuju so vas tako predstavili: "Mnogi ga v svojih domovih gostijo, ne da bi vedeli". Koliko ljudi oz. bralcev po vašem prebere kolofon, spremeno besedo oz. knjigo razume kot celoto?

Ovisno od verziranosti bralca. Morda je to vseeno tistim, ki berejo žanrsko literaturo. Seveda si jaz prej ogledam, kako in kaj je s knjigo, kljub temu da si v knjižnici rad izposojam tudi kriminalke. V uredniških časih sem se dovolj namučil s kakšnim manj posrečenim prevodom. Kolofon prebere morda 10% bralcev.

V slovenščini ste mojstrsko udomaćili G. Appollinaira, A. Bretona, S. Becketta, R. Queneauja, Moliera, J. Prévverta... Kje ste se učili in kako oživljali francoski jezik? Je v Francozih kaj na tem, da zvenijo tako elegantno in razsvetlje-no?

Študiral sem francoščino kot drugi predmet, a živega, govornega jezika je bilo bolj malo. Že v gimnaziji sem imel izvrstno profesorico francoskega jezika, kjer sem imel v začetku sicer slabe ocene, pa vendar. Prav gimnazijska profesorica je med klopi prvič prinesla Prévverta. Prevajanje sem nadaljeval in hodil v Francijo, čeprav je bilo tudi to včasih malo težje. Ne le zaradi t. i. deviz, Francija je vrsto let celo zahtevala vizume, v Zagreb smo hodili po dokumente. Leta 1975 sem prejel štipendijo francoskega radia in tri mesece preživel v Parizu. Obveznosti so bile minimalne, s štipendijo sem lahko mirno živel in se hranil, z izkaznico mednarodnega združenja gledaliških kritikov pa sem zastoj spremljal gledališke predstave. Vsak tretji dan sem bil v gledališču – neverjetna doživetja.

V zbirki spominov Omara v kleti pripovedujete o francoskem kraju Arles, prostoru zbirališča prevajalcev z vsega sveta, ki so tam, da prevajajo francosko

literaturo v svoj materni jezik.

Zadnja leta hodim v ta kraj v Provansi, kjer lahko zastoj biva v mednarodnemu središču književnih prevajalcev. Tam se od zbere kakšna desetina prevajalcev iz francoščine iz različnih držav in jezikov. Vedno srečam kakega simpatičnega človeka in tako širim poznanstva, izvem dosti novega. Spomnim se zelo zanimivega kolega iz Izraela, pred štirimi leti mladega moža iz Tadžikistana itn.

Kaj, ko še nekaj misli posvetiva prevajanju iz francoščine?

V pretežni meri so bili avtorji, ki sem jih prevajal, povezani z nadrealizmom. Sklicevali so se na Lautréamonta, Apollinaira je bil njihov duhovni predhodnik, Breton jasno, tudi R. Queneau je bil nekaj časa član tiste skupine. Zanimali so me avtorji, katerih uporaba jezika ni bila tradicionalna, kjer se je jezik lesketal na druge načine. Včasih so morda hermetični, včasih pa taki, da kot gejzirji in ognjemeti odpirajo nove čarovnije besed. Na starejša leta sem se lotil še klasikov, naj izpostavim tri dela Moliera v verzih (Ljudomrznik, Šola za žene in Tartuffe). Človek, ki se je navduševal nad neomejeno svobodo jezika, se potem želi preizkusiti in vrniti v strogo formo ter videti, kaj mnogočesa zna znotraj nje narediti.

Pardon, nič kaj nadrealistično vprašanje. Katerega izmed prevedenih avtorjev ste najraje brali, kateri pa vam je povzročal največ preglavic in zakaj? Zelo težko rečem, saj je vsak svet zase. V vsakega avtorja je bilo potrebno vstopiti, se z njim dolgo časa družiti in ga potem tudi zapustiti. Preferenc ne delam. Moja afiniteta do avtorjev, ki sem jih prevajal, je bila domala enaka, se pravi velika. Imel sem srečo, da sem večino zadev izvedel na lastno pobudo – to pomeni, da je bil stik z avtorjem vzpostavljen predhodno. Marsikaj me je gnala tudi komparativistična spodbuda, da se bo avtor prvič pojavil v slovenščini – veliko jih je bilo takih.

Kakšen tip prevajalca pa ste bili? Metodičen ali nagonski?

Precej metodičen, saj prevajanje ni nagonsko opravilo; intuitivno že začutiš, da ti je nekaj všeč in je dobro, potem pa se začne trdo delo. Povedati nekaj po slovensko, kar ti je v tujem jeziku všeč ali blizu, je neverjetna strast ali celo obsednost. Moram pa opomniti, da je bilo prevajanje moje popoldansko ali pa nočno delo. Ves čas sem le v službo hodil!

Kako pa se je slovenščina izkazala, kako se je izkazal naš jezik, v osnovi povsem drugačen od latinskih? Francoščina in italijanščina imata vendar drugačno strukturo, fonetiko, slogovna pravila, zven...

Ob takem vprašanju se vedno pohvalim, da je slovenščina imeniten jezik. Za določena obdobja ali družbene plasti ima bolj omejeno leksiko, ker nekaterih obdobjih nismo "dali skozi": viteštva, plemiškega salona ali visoke meščanske družbe. Tudi to se da nadoknaditi. Že omenjena ga. Radojka Vrančič je prevdla ves cikel Marcela Prousta Iskanje izgubljenega časa. Tam so periode in podredja silno dolgi. Na vprašanje, ali je kaj krajšala, je vedno odgovorila, da ne, saj je Proust tako napisal in bo tudi ona zmo-

gla. Morda je imela Vrančičeva na srečo nekaj meščanske provenience in je bil ta vokabularij nekje v njeni zavesti. Morda pa ga je vendarle rekonstruirala, na novo iznašla. Slovenščina je nekje bolj borna ali siromašna iz objektivnih zgodovinskih razlogov, ima pa neverjetno prednost v tem, da je naš jezik pregiben. Ima sklone, spregatve, kar je pri verzih formah zelo pomembno. Francozi imajo zljajnane rime, denimo *toujour-amour*, pretekli deležniki. Če damo v slovenščini besedo v drug sklon, dobi popolnoma novo zvočno podobo. Slovenščina ima dovršnost in nedovršnost: tu se prevajalcu odpira svoboda, ki je izvorni francoski avtor ni imel. Ali je nekdo prihajal ali je prišel. Nobenih kompleksov o majhnosti jezika nimam tukaj. Prebivalcev, ki ta jezik govorimo, je res

manj, a to še nič ne pove o njegovi prožnosti. Nimamo viteške ali meščanske izkušnje, premoremo pa veliko izrazoslovja iz kmečkega ali podeželskega življenja. Veliko besed boste slabo razumeli pri branju Finžgarja ali Janeza Jalna. Del polja, ki je na vzpetini in je osvetljen samo popoldan iz zahodne strani, se bo imenoval drugače kot polje z drugo lego. V plansškem muzeju v Stari Fužini sem pred leti opazil deset besed za predmet, ki bi mu jaz rekel enostavno nož. Ne, je tak za sir, za "puterček", za tretje in četrto. Slovenščina je imela tu bogatijo, ki se izgublja, ker ni več v rabi, a je vsaj zabeležena v slovarjih.

Divja misel, bi rekel francoski antropolog in filozof Claude Lévi-Strauss. Se pa pojavlja novo izrazje. Z razmahom tehnologije so mnogi zatrjevali, da je računalništvo angleški jezik: z enozložnicami jezik postaja avtopilot. Prvo računalniško podjetje v Sloveniji je takoj, s pomočjo strokovnjakov, izumilo računalniško izrazje v slovenščini. Koliko se to uporablja, je druga zgodba, je pa slovenščina dokazala, da ni neokretna. Naj spomnim na prevajalca in zagrizenega ljubitelja jezika Janeza Gradišnika, ki je svojčas zelo preganjal tujke. Sam se je spomnil kar nekaj izrazov: za astronomte, ki so leteli na Luno, je predlagal vesoljci, tudi izraz grenivka je njegov izum. Jezik tudi sam rojeva novosti: v cestno-prometnem žargonu imamo po novem krožišča. Pred desetimi leti jih še nismo poznali, pa smo pomešali križišče in krog - a ni to imenitno? Vse se z jezikom da narediti!

Od leta 1978 ste bili urednik za prevodno književnost, nato še leposlovje pri založbi Mladinska knjiga. Urednikovali ste znameniti knjižni zbirki Kondor, ki se je začela leta 1956 z izdajo Bevkovega Kaplana Martina Čedermaca. Tri desetletja vnetih uredniških sestankov, koordiniranja, knjižnih izdaj, realiziranih in neizvedenih projektov. Na kaj ste v svoji uredniški poti najbolj ponosni? Za kateri založniški projekt ste se posebno zavzemali?

Trideset let sem bil tam. Sprejeli so me

na mesto urednika Kondorja, ki je imel pod Urošem Kraigherjem dvajsetletno tradicijo, potem sem delo razširil še na druge prevodne izdaje. Ponosen sem na to, da sem uredniške projekte pripeljal skozi viharne čase, saj bi v tenziji med prodajnimi službami in uredništvom lahko klavrno propadli. Omenil bi zbirko Kondor s paralelo Klasiki Kondorja, zbirko Lirika s paralelo dvojezičnih izdaj Mojstri lirike. Ponosen sem pa tudi na serijo albumov, ki se je začela z Ikarjevimi snom ob 100-letnici rojstva Srečka Kosovela. Pripravila sva jo z avstrijskim prijateljem Ludwigom Hartingerjem. Albumi so bili res novum, saj ohranjajo avtorja skozi dokumente, živo pisavo in fotografije. Vesel sem, da se je ta ideja obdržala tudi po mojem odhodu. Lani je, denimo, izšel deseti ob 100-letnici rojstva Vitomila Zupana. Gre za moderno obliko knjige, ki predstavi pokojnega avtorja, čigar življenje se ohranja v bralčevi zavesti. Prvi je bil Kosovel, drugi ali tretji pa že Gregorčič – oba izredna prodajna uspeha! Na predstavitev od Kopra do Kobarida ste Primorci pokazali, kako ste navezani na ta dva pesnika. Ne najdem slovenske regije, ki bi nekega literata tako vzela za svojega. Spomnim se, ko je starejša gospa v Kopru začela recitirati Gregorčiča in pravila: to mi je noma pripovedovala, ker knjige smo imeli skrite. Tudi ob Kosovelu se danes med mladimi sprožajo neverjetne čustvene energije. Morda je to tisto, kar na svoja častiljiva leta zdaj doživlja Boris Pahor, ko stopi pred publiko. On je edini učakal album ob 100-letnici rojstva!

Koliko knjig je okvirno izšlo pod vašo uredniško taktirko?

Ob upokojitvi sem evidencialno približno 700 knjig, ki so izšle skozi moje uredniške roke. Ne le elitne, tudi kriminalke smo delali. Obvezal pa sem se, da je potrebno vsako knjigo dobro narediti, tudi če gre za manj zahtevno branje. Dobro prevesti, brez napak, lep tisk... tudi če je bralec manj zahteven.

Kako to, da ste se naknadno odločili še za španščino? Prevajali ste F. G. Lorco in J. L. Borgesa, ki je nekoč dejal: "Po naključju sem se podal na pot poslanja, kar sem prebral, je mnogo bolj pomembno od tistega, kar sem zapisal". Pisatelj, ki napiše več, kot je prebral, verjetno ni dober pisatelj, mar ne?

Dolgo sem govoril, da je en jezik čisto dovolj. Potem pa se zarečenih kruhov največ poje in sem se na stara leta šel učiti španščine. Borges me je nekoč zamikal, pa sem se ga lotil, z integralnim prevodom Lorcovega Ciganskega romansera pa je bila prava pustolovščina. Šlo je za striktno formo osemzložnih verzov, asoniranih na vsak drugi. To je bila res manjša stava s samim seboj.

Kaj pa vaša literarna pot za otroke? Kako ste prišli do pesniških zbirčic in slikanic za otroke ter izvirnega dramskega besedila Noji nad Triglavom?

Otroška literatura nastaja ob odraščanju vnučkov v Ljubljani in Izoli. To so bile igrice: zbirka Nono z Bleda, pa Vnučki ropotuljčki. To so občutja, ki jih človek odnese od prirskega popoldneva z malimi. Taki drobci komu privrejo na dan skozi besedo, kdo drug bi kaj narisal, ročno spretni pa bi za njih naredili igračko. V tem smislu je pisanje igra.

Zbirka spominov Omara v kleti (2011) ni avtobiografija v klasičnem pomenu te besede, je sestavljanka biografskih drobcev in odkruškov, ki jih sestavljajo kraji, ljudje, spomini. Kako gledate, nazaj in naprej, na svojo življenjsko in poklicno pot?

V njej sem zbral nekaj starejših, raztresenih sestavkov, približno polovico pa sem jih napisal na novo. Vsi so nekako povzetki osebnih izkušenj, bolj ali manj emocionalno napisani. Vedel sem, da jo bodo z veseljem brali ljudje moje generacije, ker obujam zadeve, ki jih ni več, spominske punkte izpred dvajsetih let. Opazil pa sem, da jo z zanimanjem berejo tudi mlajši, in tega sem bil vesel. Pisal sem o tem, kako sem prevajal Cico v metru, pa o ljubljanskih gostilnah, ki jih ni več, ipd. Življenjsko izkušnjo, ki se nabira, je potrebno odmeriti, da zgodba ne postane patetična ali pretirano melanholična. Vedno s kančkom samoironije.

Jernej Šček

POGOVOR Nežka Figelj, poznavalka razmer na Bližnjem vzhodu

Izraelski strahovi pred iransko atomsko bombo

Rok za pogajanja o iranskem jedrskem programu med mednarodno zvezo držav 5+1 (članice varnostnega sveta OZN in Nemčija) ter Iranom se je iztekel 31. marca, le malo za tem, ko smo časopis poslali v tisk. Končnega razpleta pogajanj zato ob nastajanju zapisa nismo poznali, čeprav so neuradne novice iz Lozane že kazale na smer, v katero so se pogajanja pomikala. O tej temi smo se (sicer še v pogojnikih zaradi pogovorov, ki so še potekali) pogovarjali z Nežko Fi-

Iran v očeh zahoda postaja zaradi IS zmerna sila.

gelj, ki je doma z Oslavja in je na univerzi v Tel Avivu opravila mednarodni magistrski program varnostnih in diplomatskih študij. Njena magistrska naloga, ki jo je objavila tudi v knjižni obliki, obravnava prav iranski jedrski program v povezavi z vprašanjem

varnosti Izraela.

Kako Izraelci dojemajo Iran in njegov jedrski program?

V prvi vrsti kot precejšnjo grožnjo: mnogi se sprašujejo, kaj pa če bi se Iran res odločil uporabiti jedrsko orožje? Kaj pa če razvijanje jedrskega programa ne bi bilo samo orodje za ustrahovanje sosednjih držav? To je bilo posebej aktualno v času, ko sem sama bila v Izraelu in je bil v Iranu na oblasti Ahmadinejad. Pri tem vprašanju se celo izraelski strokovnjaki zelo razlikujejo: nekateri pravijo, da bi moral Izrael napasti Iran in s konvencionalnim orožjem uničiti jedrske centrale. Drugi pa trdijo, da je iranski jedrski program samo sredstvo za razkazovanje moči in ohranjanje varnosti pred zunanjimi sovražniki, da pa ni realen namen Irana napasti druge države. V zadnjem letu se je stanje nekoliko zaostriilo, saj že od novembra 2013 potekajo pogajanja

med 5 stalnimi članicami Varnostnega sveta OZN + 1 (Nemčija) in Iranom za jedrski sporazum, kar je za Izrael nesprejemljivo. Zdi

proti IS. Drži?

Ja, res je. Iran v očeh zahoda postaja zaradi IS zmerna sila. Lahko bi celo postal zaveznik zahoda.

generalno skupščino OZN je dejal, da je IS grožnja za mednarodno skupnost, v Washingtonu pa je tudi opozoril, da ima Iran podobne namene, saj ima podobno stališče glede islamskega militarizma kot IS: kombinacija militantnosti in pridobitve jedrskega orožja predstavlja najhujšo grožnjo za mednarodno skupnost. Kako bo torej Izrael naprej vodil svojo politiko do Bližnjega vzhoda? Izrael bo v mednarodni skupnosti nadaljeval navajanje razlogov, zakaj je jedrski sporazum z Iranom nesprejemljiv. Res je namreč, da IS začena kazati znake prvih šibko-

stavitve jedrskega programa. 24. novembra lani so na Dunaju zamrzili vsako nadaljnjo odločitev za nekajmesečno obdobje, ki se je izteklo konec marca. Potek pogajanj Izraelu ne ustreza. Posebej je to vprašanje pomembno, ker je v javnosti vse močnejši vtis, da bi zahod ta pogajanja rad uspešno sklenil.

Zahod si želi dogovora z Iranom. Izrael zahodnim partnerjem očita, da sklepajo samo neki formalni dogovor brez prave vsebine, da bi se potem lahko posvečali drugim vprašanjem. Netanjahu in velik del izraelske javnosti pa si takega dogovora ne želita. Njihovo geslo je: raje nobenega dogovora kot slab dogovor. Potek pogajanj namreč nakazuje neko rešitev, po kateri Iranu ne bi bilo potrebno uničiti centrifug jedrskih central. Dovolj bi bilo, da se njihovo delovanje in uporaba zamrzeta. Izrael se tega boji: če bi se Iranci nenadoma odločili, da dogovora ne bodo več spoštovali, bi centrifuge lahko ponovno zagnali v enem letu. Strahovi Izraela niso neosnovani. Mednarodna agencija za jedrsko energijo je v svojem poročilu iz avgusta 2014 ugotovila anomalije v delovanju nekaterih jedrskih

central v Iranu, zaradi česar ne morejo povsem izključiti možnosti,

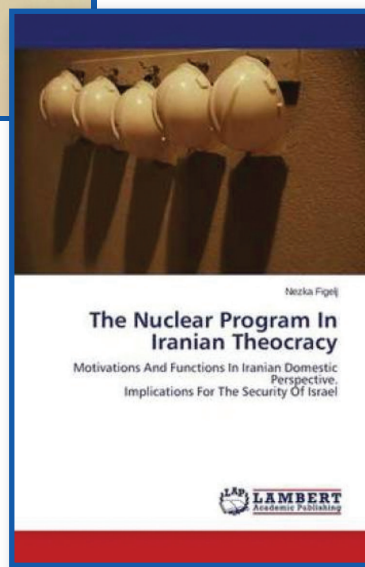
da Iran dejansko pripravlja jedrsko orožje. Zato Izrael želi, da bi v pogajanjih z Iranom skupina 5+1, članice VS OZN in Nemčija, dosegla popolno uničenje centrifug.

Kateri so možni scenariji pogajanj glede jedrskega programa, ki se sklepajo v Lozani?

Predlog sporazuma, o katerem so se pogajali v Lozani, predvideva zmanjšanje števila centrifug za bogatenje urana (danes približno 10.000) na okoli 7.000. Nadzoro-

vala naj bi jih mednarodna atomska agencija (IAEA). V Rusijo bi izvozili približno 8.000 kg nizko obogatene urana. Nadzorni ukrepi naj bi veljali 10 let, kasneje bi jih sprostili skupaj z ekonomskimi sankcijami proti Iranu.

/str. 9
Andrej Černič

Nežka Figelj v Izraelu

Kjer sta dva Izraelca, so tri mnenja

Nežka Figelj se je leta 2010 po študijski "dolžnosti" za daljše obdobje preselila v Tel Aviv: "Imela sem srečo, ker v obdobju, ko sem bila tam, ni bilo v mestu nobenega atentata, niti oblasti niso nikoli poostrele varnostnih ukrepov. Seveda, v obdobju, ko sem bila v Izraelu, so iz Gaze že redno letele rakete proti najbolj izpostavljenemu mestu Sderot, ki sem ga tudi sama obiskala". Če velja Tel Aviv za najbolj zahodno od izraelskih mest, pa je pravo središče judovskega sveta vsekakor Jeruzalem, mesto napetosti. "Žal je daleč od tega, da bi bilo "mesto miru". Tam živijo najmočnejše skupnosti ortodoksnih judov, ki so za izraelsko državo

Nežka Figelj in za njo pogled na Jeruzalem

lahko tudi socialno breme. Ne samo, da jim ni treba v vojsko, nekateri sploh ne delajo, ker jim to dopušča tamkajšnja ureditev", pravi Nežka in dodaja: "To je hkrati tisti segment izraelske družbe, ki najbolj rase: ortodoksnе judovske družine imajo največ otrok. V Jeruzalemu je tudi veliko Arabcev. Mesto je razdeljeno na dva dela: zahodni del, modernejši, in vzhodni, stari Jeruzalem. Napetost je čuti v vsakdanjih stikih med ljudmi. To je sveto mesto, ki je prežeto z duhovnostjo: sabbath je v Jeruzalemu praznik v pravem, verskem pomenu besede. Ljudje se nanj pripravljajo cel petek popoldan. Sobota je striktno dan počitka".

Izraelska izkušnja je našo sogovornico močno obogatila. Med drugim se je Nežka tam zelo dobro naučila hebrejščine, ki se jo je začela učiti že na univerzi v Benetkah in nato v Rimu. Do potankosti jo je izpiliila v Tel Avivu. Pouku hebrejščine je sledila na ulpanih, to je šola hebrejščine, ki v Izraelu uživa visok ugled: "Ko sem prišla v Izrael, so me uvrstili v četrti nivo znanja jezika. Opravila sem še zadnja dva nivoja in tudi končni izpit in ga tudi dobro opravila. Ta izpit je zelo pomemben, ker ti v Izraelu odpira precej vrat v smislu zaposlitve, študija. Sistem študija po ulpanih je zelo praktičen in zelo učinkovit: ob učenju jezika moraš vedno biti tudi seznanjen z aktualnim dogajanjem, poznati moraš judovsko zgodovino in tradicijo, pa tudi splošne teme". Na vprašanje, kakšne so pomembne "drugačnosti" v študiju, je Nežka pripomnila: "Eden od znanih pregovorov pravi, da tam, kjer sta dva Izraelca, so tri mnenja: oni res radi izražajo mnenje o vsem. In to tudi pričakujejo od tebe: o vsaki zadevi moraš imeti izoblikovano mnenje. Med študenti je bila tudi precejšnja tekmovalnost".

Nežka se je v pogovoru v življenju v Izraelu dotaknila tudi teme dojemanja Izraela v mednarodni skupnosti. "V Izraelu je življenje drugačno. Če nekoliko karikiram, prisili te v to, da postaneš nekoliko bolj "rasist". Opredeliti se moraš za eno ali za drugo stran. Vmesnih poti ni. Samo če živiš tam, lahko spoznaš določene stvari, ki so ti drugače nerazumljive: v Tel Avivu sem sama spoznala, da si tudi Izraelci resnično in iskreno želijo miru. Hkrati pa mora biti izraelski pristop veliko bolj realističen: pripravljeni morajo biti na odgovor na vsako grožnjo. Med Izraelci in Palestinci je predvsem veliko nezaupanje", je pogovor sklenila Nežka.

se, da na zdajšnjih pogajanjih v Lozani (Švica) zahodne velesile želijo uspešno skleniti sporazum z Iranom, Netanjahu pa že opozarja, da je os Iran - Lozana - Jemen treba ustaviti.

Na kaj si se osredotočila v svojem delu?

Moje izhodiščno vprašanje je bilo: zakaj Iran želi razvijati jedrski program? Tukaj sem izpostavila predvsem zunanje razloge. Iran se želi legitimirati kot pomembna sila ne samo v odnosu do ZDA ali Izraela, temveč tudi v regiji. To je bil na primer način vzpostavljanja razmerja moči z Irakom v obdobju Sadama Huseina. Vprašanje, na katerega sem skušala najti odgovor, je bilo tudi, kaj Irancem samim pomeni jedrski program.

Kaj si ugotovila?

Iran je šiitska država: jedrski program je torej vključen tudi v logiko sporov med suniti in šiiti. Vedeti moramo, da so šiiti manjšina v muslimanskem svetu. Iran je edina večinsko šiitska država. Menijo, da jih suniti ogrožajo. Drugič, Iranci se čutijo dediče velike perzijske civilizacije. Na to so ponosni: Perzijci so bili v antiki hegemonski narod na celotnem Bližnjem vzhodu.

V knjigi lahko beremo nazadnje tudi o jedrskem programu kot orodju v reševanju sporov z Balučistanom. Nam lahko pojasniš ta vidik, ki je v Evropi malodane neznan?

Balučistan je regija med Iranom, Pakistanom in Afganistanom. Baluč so suniti, zato je centralna oblast do njih zelo nezaupljiva. Gre spet za logiko spora med suniti in šiiti: jedrski program moramo v tem kontekstu videti v luči "tekmovalnosti" s Pakistanom, ki je prav tako že razvil svoj jedrski program. V Pakistanu živi veliko Balučev: gre torej za splet okoliščin, zaradi katerih se Iran želi pokazati kot močna sila tudi pred etnično in versko skupnostjo Balučev. Danes je v Teheranu vprašanje Balučistana še toliko bolj občuteno, ker se številni Baluč pridružujejo Islamski državi. To je danes za Iran, ki vidi v Islamski državi hudo grožnjo, precejšen problem.

Ta logika pa nas zahodnjake pripelje do absurdra, če razmišljamo v kategorijah, kot jih sami poznamo. Iranska teokracija, ki je vselej veljala za enega od hujših nasprotnikov zahodnega sveta, je danes v bistvu skoraj njegov zaveznik v boju

Obama je ajatoli Ali Kameneju poslal celo pismo, v katerem mu je obljubil pogajanje za jedrski program v zameno za sodelovanje v boju proti IS. Ta nova vloga Irana v zahodnem svetu je za Izrael nesprejemljiva. Kljub vsemu je za judovske oblasti Teheran še vedno glavni sovražnik.

Izrael je v novih geopolitičnih preobratih torej dejansko nastradal...

Tako je. Netanjahu je na zasedanju Generalne skupščine OZN to nezadovoljstvo izrazil iz besedami, da je velika razlika bojevanje proti skupini teroristov, oboroženi s kalašnikovkami, ali pa bojevanje proti državi, ki je tik

Potek pogajanj nakazuje neko rešitev, po kateri Iranu ne bi bilo potrebno uničiti centrifug jedrskih central.

pred izdelavo atomske bombe. Dejstvo pa je, da so dogodki v Parizu to logiko obrnili na glavo: glavni sovražnik zahoda je v tem trenutku IS.

Kaj po tvojem mnenju prinaša ponovna zmaga Netanjahuja na volitvah v proces odločanja glede iranskega jedrskega programa?

Mislím, da so Izraelci ponovno izvolili Netanjahuja zaradi varnosti, ki jim jo zagotavlja. Večkrat sem v Izraelu slišala, da "z Bibijem je varnost". Je pa res, da so ga izvolili konservativni krogi izraelske družbe. Večino glasov je dobil npr. v Jeruzalemu, v Tel Avivu pa je zmagal njegov tekmelec Izak Herzog. Netanjahujev govor v ameriškem kongresu 3. marca je povzročil ohladitev odnosov med ZDA in Izraelom. Izraelski premier namreč opozarja, da pogajanja v Lozani za jedrski sporazum med članicami mednarodne skupnosti 5+1 in Iranom upoštevajo samo zamrznitev jedrskih centrifug za 10 let (čeprav želi npr. Francija podaljšati rok na 15 let), ne pa njihovega uničenja, zaradi česar bi Iran lahko postal država na jedrskem pragu. Pred

sti. Izgubili so nadzor nad sirskim mestom Kobane, od koder so jih pregnali Kurdi. Njihova finančna sredstva so zaradi ameriškega bombardiranja naftnih ležišč občutno zmanjšana. Ostaja tudi dejstvo, da je Iran glavni podpornik šiitskih skupnosti na Bližnjem vzhodu, kot so šiitski skrajneži v Iraku, Houthi v Jemnu ter Hezbollah v Libanonu. Z jedrskim programom bi Iran postal še vplivnejši na Bližnjem vzhodu in pridobil mednarodni ugled, kar bi verjetno ojačalo Izraelove nasprotnike (npr. gibanje Hezbollah) ter imelo negativen učinek na privilegirano zaveznitvo med ZDA in Izraelom. Ameriška ponudba sodelovanja Iranu v boju proti IS ni v interesu Izraela. Tukaj gre poleg varnostnih razlogov tudi za strateško igro, ki jo Izrael kot edina zahodna sila na Bližnjem vzhodu igra sam. Iran z jedrskim orožjem pomeni za Izrael najbrž konec položaja ekskluzivne velesile v regiji in privilegiranega odnosa z ZDA. Američani in drugi zavezniki se medtem ukvarjajo tudi z drugimi težavami (ukrajinska vojaška ter grška finančna kriza). Iran se novega strateškega položaja Izraela dobro zaveda.

Spregovoriti morava tudi o pogajanjih med Iranom in mednarodno skupnostjo glede zau-

Nežka Figelj v goriški sinagogi

Razmišljanje o zamejstvu, matici in še čem

"Nikoli nisem slišal, da bi ljudje za mejo na Repentabru ali Volniku videli zamejstvo"

Pred slabim mesecem me je odgovorni urednik Jurij Paljk prosil, ali bi velikonočni številki Novega glasa prispeval daljši zapis. Moj odgovor je bil seveda pritrdilen, nato sva vzela malce v pretres, kaj bi bilo ob taki priložnosti sploh vredno in primerno zapisati. Naposled sem se odločil, da bom svoj prispevek osredotočil na lastno doživljanje sedanjega trenutka in stvarnosti. Zato naj kar v začetku

razočaram tistega, ki ob največjem krščanskem prazniku pričakuje obravnavo verskih oziroma duhovnih tem.

Izhajati iz lastne izkušnje pomeni seveda vse in nič. Najlažje je pisati o stvareh, ki jih človek pozna, hkrati pa je javnosti najtežje razgaliti delček sebe, ki si ga doslej hranil zase oziroma za ozek krog znancev in prijateljev. Vprašanje se postavlja tudi, kako določeno tematiko uvesti in predstaviti, in sicer zato, da pisec s svojim izvajanjem ne bi dajal vtisa, da želi svoja spoznanja predstavljati kot splošna ter jih vsiljevati ostalim. Vsak ima pač svoja. Tudi sama problematizacija pojavov utegne biti v populitvenih časih, kot so današnji, velikokrat prej nezahelena kakor dobrodošla. Verjamem oziroma prepričan sem, da premorejo naši bralci tolikšno mero intelektualne poštenosti oziroma globine, ki je prepotrebna pri soočanju s problematikami.

Iz svojih najstniških let se dobro spominjam predstavitvenega srečanja tedaj komaj nastalega tednika Novi glas, ki je januarja 1996 potekalo v prostorih Časnikarskega krožka na Korzu v Trstu. Kot višješolski dijak sem takim dogodkom rad prisostvoval, čeprav vseh konceptov in misli, ki so jih predavatelji izrazili, nisem mogel do kraja doumeti. Zelo dobro pa se spominjam nekega posega, ki je tedaj, vsaj meni, izzvenel zelo resno, skoraj dogmatično, in ki ga je izrekel eden od poslušalcev. Rekel je namreč, da zmore biti tednik uspešen le v primeru, da se bo ukvarjal z našo stvarnostjo, z našo kulturo, z našo družbo, z našim gospodarstvom in tako dalje. V eni besedi, da se bo posvečal našemu mikrokozmosu. Ta je, sam dodajam, velikokrat zatohel in dušljiv, kljub temu pa predstavlja tisto domačnost in pristnost, brez katerih ne bi mogli, saj bi bili kratkoma izgubljeni.

V mojem primeru se je ta mikrokozmos, ki se je dotlej omejeval na Trst in zamejstvo, pred skoraj petimi leti razširil čez mejo. Tisto mejo, o kateri danes marsikdo

pravi, da je nekdanja, a obmejni kamni, table, nekoliko različna prometna signalizacija še vedno opozarjajo nanjo, da o jeziku in formi mentis ljudi sploh ne govorim. Da ne bo nesporazumov, čez mejo seveda prehajate malodane vsi naši bralci, največ se vas najbrž odpravlja v Istro, na Kras, Goriško ali v Posočje po nakupe ali gorivo, bolj poredki spremljajo kulturne prireditve in branje, nekateri na obisk k sorodnikom

skoraj vsi strinjajo s trditvijo, da je dejstvo, da med nami ni več meja (ali da so te danes le še formalnost), dobra stvar. Danes, po skoraj desetletju od tedanje "brezmejne" evropske evforije, pa lahko seveda na ta dogodek gledamo nekoliko bolj odmaknjeno oziroma trezno. Tudi toliko opevana Evropa se nam z veliko vidikov predstavlja precej drugače. Sam lahko, seveda znova, izha-

ali prijateljem... Sam imam v mislih dejstvo, da sem si Kras tam onstran izbral za svoj novi dom, kamor ne bi prihajal le spat in ustvarjat smeti ter greznice, če se lahko primarno izrazim, ampak kjer bi lahko tudi zaživel v neki novi stvarnosti. Premik seveda ni bil do kraja spontan, moj EMŠO je namreč že tedaj nakazoval, da je končno čas, da si ustvarim lastno življenjsko dimenzijo in tako vsaj malo zredčim vrste tako imenovanih scrtancev (it. bam-

Ob tako imenovanem padcu meje je bilo slišati veliko svaril o tem, da utegne imeti odprava še zadnjih pregrad oziroma možnost nakupa nepremičnin s strani tujcev v Sloveniji veliko slabih posledic, predvsem to, da se ta prostor začne narodno in jezikovno kontaminirati. Kar imam dosedanjih izkušenj, lahko rečem, da problem na slovenski strani meje ni tako občuten, saj se ljudje po večini ukvarjajo z drugimi stvarmi, predvsem z vsakdanjimi težavami.

boccioni), pa tudi, da dejansko potešim želje svoje izvorne družine, ki si je zame želela ne samo neodvisne intelektualne, pač pa tudi samostojno vsakodnevno življenjsko pot. Misli, ki jih bom napisal v nadaljevanju, sem morda že kje izrazil, a repetitiva iuvant, zato jih bom znova (kratko) povzel. Najbrž se

lahko naštevali. Vprašanje, ki sem si ga začel zastavljati v zadnjih časih, saj se s to problematiko še pred letom ali dvema letoma nisem ukvarjal, pa je, kolikšne oziroma kakšne posledice utegne ta val čezmejnih migrantov imeti v širšem smislu. Da se jasneje izrazim. Ob tako imenovanem padcu meje je bilo

lepo že zaradi tega, ker te postrežejo v domačem jeziku, pa tudi zaradi cene, ki je bila in je še vedno nižja kot v Trstu oziroma Italiji. V zadnjem desetletju pa se je spremenilo še nekaj, in to bistvenega. Veliko ljudi si je namreč kraje na slovenski strani Istre, Krasa, Goriške in Posočja izbralo za svoj novi dom. Med njimi sem tudi sam. O teh premikih prebivalstva, nekakšni čezmejni migraciji, redno poročajo mediji, tako slovenski kakor italijanski. Razlogi, ki ženejo ljudi, da se premaknejo, pa so v glavnem vedno isti, torej manjši stroški bivanja oziroma življenja, lepše in manj onesnaženo ter z vseh vidikov manj problematično okolje in še bi

lahko naštevali. Vprašanje, ki sem si ga začel zastavljati v zadnjih časih, saj se s to problematiko še pred letom ali dvema letoma nisem ukvarjal, pa je, kolikšne oziroma kakšne posledice utegne ta val čezmejnih migrantov imeti v širšem smislu. Da se jasneje izrazim. Ob tako imenovanem padcu meje je bilo

slušati veliko svaril o tem, da utegne imeti odprava še zadnjih pregrad oziroma možnost nakupa nepremičnin s strani tujcev v Sloveniji veliko slabih posledic, predvsem to, da se ta prostor začne narodno in jezikovno kontaminirati. Kar imam dosedanjih izkušenj, lahko rečem, da problem na slovenski strani meje ni tako občuten, saj se ljudje po večini ukvarjajo z drugimi stvarmi, predvsem z vsakdanjimi težavami. Že večkrat sem

namreč zapisal, da ostajata najbolj boleča trna v peti sedanje slovenske družbe vse večje razslojevanje, torej deljenje med tiste, ki imajo več, ter one, ki premorejo manj, poleg tega pa še vsenapredujoči individualizem. Kot da bi večina Slovencev pred petindvajsetimi leti v plebiscitu ne videla zgodovinske priložnosti za rast kolektivne samozavesti in izboljšanje narode samopodobe, ampak predvsem le konec tistih prisil, ki so posamezniku onemogočale osebni razvoj in uveljavitev. S tem seveda ni nič narobe, a marsikdo si je najbrž domišljjal, da bo zmo- gel čez noč obogatiti in napolniti vrzel, ki je Slovenijo zaradi petinštiridesetih let neuvrčenosti ločevala od bolj razvite zahodne Evrope. Za kakšno ceno oziroma na račun

koga se je to zgodilo, je danes popolnoma jasno. Precej na račun gmotnega stanja preprostih ljudi, predvsem pa na rovaš narodove in nacionalne samopodobe, ki postaja vse nižja. Vprašanje je torej, kam se lahko prišlek vključiti z vso dobro voljo, ki jo dokazuje s tem, da se nauči jezika. Kakšna je družba, v katero se vključuje? Zanimivi so seveda še nekateri vidiki, ki obstajajo v razliki miselnosti med obema stranema, torej med Slovenci samimi, če za trenutek izvzamemo italijansko govoreče. V skoraj petih letih namreč človek doživi marsikaj, od prijaznosti do zavračanja, od preprostosti do nadutosti, kar je seveda človeško. Velikokrat sem slišal, da smo zamejci po narodni zavesti veliko bolj prepoznavni od ljudi v matici. Predvsem starejša generacija se še spominja svojih čezmejnih prijateljstev in stikov, saj je temu ali onemu no-

ga pretepel. Anekdot se seveda v času nabere precej in ne bi imelo smisla vseh naštevati. Navedel sem jih le nekaj, ki, upam, jasno ponazarjajo, kar sem hotel povedati. Kakšna je razlika med "zamejcem" in Kraševcem iz Slovenije? Veliko je seveda podobnosti, saj je meja stvar zadnjih sedemdesetih let. Najbrž pa sta prvini, v kateri se oba prepoznavata, različni. Če za prvega oziroma za prvo kategorijo velja, da se prepoznava v kulturi, je pri drugem prvotnega, skoraj prvinskega pomena, navezanost na zemljo, ki je v zamejstvu žal v veliki meri že prešla v tuje roke oziroma je (razen prvi redkih in častitljivih izjemah) do kraja zanemarjena. Brez lastnega elementa bi nihče od njiju ne bil več tisto, kar je. Naj me nihče ne razume slabo, ne želim ustvarjati neke hierarhične lestvice, v podkrepitev pa naj dodam še svoj od-

Zemlja namreč preživlja vse, od "najbolj neumnega" kmeta do "najbolj pametnega" izobraženca, dejansko pa tudi najbolj pametnega kmeta in najbolj neumnega izobraženca...

mobilske vožnje daleč "izdajam" manjšino, zlasti pa veliko drugega. Spominjam se, da sem nekoč od nekoga slišal, češ da smo zamejci živeli veliko bolje oziroma, da se nismo stiskali v mrazu, saj smo imeli doma centralno ogrevanje in podobno. Ta pa seveda ni mogel, pa tudi ni želel razumeti, da sam na poti v šolo najbrž ni imel skrbi s tem, da bi se moral koga bati oziroma pred kom bežati, saj ga ni nihče ozmerjal, rekoč, da je ščavo, oziroma mu grozil, da ga bo zaradi te-

govor na svojevrstno provokacijo, ki sem je bil nekoč deležen, ko mi je bilo rečeno, naj se ne ukvarjam z zemljo in kmetijstvom, saj sem preveč pameten in študiran. Odvrnil sem, rekoč, ali je potemtakem zemlja neumna... Zemlja namreč preživlja vse, od "najbolj neumnega" kmeta do "najbolj pametnega" izobraženca, dejansko pa tudi najbolj pametnega kmeta in najbolj neumnega izobraženca...

Ne bi vedel do potankosti opisati, kako večina Kraševcev v matični domovini gleda na kulturo, najbrž ima do nje neki precej hladen odnos oziroma jo vidi kot nekaj oddaljenega, izven svojega dometa, kakor stvar, ki se dogaja v mestih, v Sežani, Trstu ali Ljubljani, torej tam, kjer zanjo (kdaj tudi ne) upravičeno trošijo kupe davkoplačevskega denarja. Lahko

pa povem, kako sem sam do pred kratkim videl zemljo. Z njo sem imel dotlej le površen stik, in sicer po večini na obisku pri sorodnikih. Se sploh najde kdo, ki mu ne bi bil všeč pogled na negovane vinograde, na pokosene travnike z balami sena, na komaj zorane njive, iz katerih je traktor izoral na plano krompir? Kdo ne bi rad

užival ob pristni domači hrani, ki ni preizkusila kemikalij oziroma naredila stotine kilometrov, taki, ki jo po starodavnih receptih pripravljajo domače gospodinje in ki torej ni pod vplivom globalizacije ter sodobnega načina hitre priprave? Drugače pa je seveda, ko se znajdeš sklonjen nad zemljo, da bi pobiral njene sadove, oziroma z rokami v zraku, da bi z latnika trgal viseče grozde. Tu seveda takoj odpade velik del romantike in bukolike, saj je po navadi pridelek treba

spraviti v domači hram do konca dneva in osemurni delovnik pri tem ne zdrži, večkrat postane ur deset, dvanajst ali celo štirinajst. Seveda je vsak, ki od zemlje ne živi, svoboden, da se kmetijstva gre bolj za šalo oziroma za sprostitvev kakor zares ter da se omejuje na obdelovanje svojega vrtička. Sam pa sem že večkrat preizkusil, kako je lahko "žornada" dela na polju, v vinogradu oziroma v hramu poplačala marsikatero položnico (predvsem v času nestalne službe, kar

je žal danes bolj pravilo kakor izjema), da o tem, da si zraven še v družbi ter dobiš malico ali kosilo, ne govorimo.

V današnjih časih je seveda vsakdo svoboden, da hodi po svojih poteh. Vse manj je namreč zunanji prisil, zaradi tega pa vse več negotovosti. Naj morda izzveni precej retorično ali celo patetično, pa vselej potrebujemo tiste prvine, brez katerih enostavno ne moremo, torej materialne in duhovne hrane. Od tod danes že nujna navezanost na zemljo (zaradi naštetih razlogov), hkrati pa seveda na kulturo, ki je narod pred duhovnim propadom že velikokrat reševala in tudi rešila. Ni navsezadnje beseda kultura v svojem prvotnem pomenu poimenovalka nasaditev in setev kmetijskih površin; izhaja torej iz latinskega glagola colere, to je gojiti, negovati...

Primož Šturman

POGOVOR Fabio Pahor, podjetnik

Ni krize, je obdobje sprememb z novimi priložnostmi

Optimizem in pozitiven pogled, usmerjen v prihodnost, so ključnega pomena za uspeh v podjetniškem svetu. Pripravljenost na spremembe in pogum sta pomembni sestavini, ki sta pri poslih prav tako potrebni za pozitivni obračun, ki ga v letnih bilancah pod črto povleče podjetnik ob koncu leta. Z uspešnim podjetnikom Fabio Pahorjem smo se pogovarjali o današnjih pogojih za poslovanje in za podjetništvo. Skupina Pahor group, ki jo naš sogovornik vodi skupaj z bratom Markom in očetom Evgenom, se je že pred časom odločila za strategijo diverzifikacije poslovanja: delujejo na področju industrijske distribucije, trgovine na drobno, gostinstva, pripravljajo pa se tudi na preboj v panogo turizma.

V sektorju metalurgije je vaša družina po podjetju Ferro Julia prisotna približno 30 let. Kako bi opisal razvoj te industrijske veje pri nas v tem dolgem obdobju?

Pri nas gre za družinsko podjetniško tradicijo, ki se je rodila z očetom Evgenom. Najprej smo bili prisotni v gradbenem sektorju. Z bratom pa sva že pred časom prišla do ugotovitve, da se gradbeništvo ne bo razvijalo v nedogled. Zato sva se odločila, da bi bilo najbolje našo podjetniško ponudbo diverzificirati in tako ublažiti morebitni padec gradbeniškega trga. Odločitev se je izkazala za pravilno. Takrat smo bili sicer že delničarji v podjetju Ferro Julia, ki se ukvarja z industrijsko distribucijo. Ko se je izkazalo, da je strategija diverzifikacije uspešna, smo dejavnost še dodatno razširili. Odprtje pizzerije in restavracije Minimax v Trzinu je za nas pomenilo preboj v turistično-gostinski sektor. Danes delamo na več področjih.

Industrijska distribucija vključuje poleg Ferro Julie tudi trgovine za prodajo na drobno Brico. Minimax deluje na prehranbenem področju. Dejavnost, ki jo želimo v prihodnje razviti, pa je kmetijstvo v povezavi s turizmom. V nakup zemljišč na Krasu smo veliko investirali. Želimo razviti kmečki turizem z modernimi pristopi. Izkušenj na kmetijskem področju še nimamo, spoznali pa smo gostinski sektor. Turizem je na našem območju za podjetnike zelo velika priložnost.

Bi nam lahko povedal kaj več o vaših načrtih? Kako želite ovrednotiti kraško območje in kje ter kako boste delovali?

Pred 10 leti smo kupili 110 ha kraškega zemljišča med Devinom in Grmado. Tam želimo razviti turistični projekt: temelj delovanja bo kmetija, ki bo imela svoje dejavnosti. Lani smo začeli čistiti poti, ki jim skušamo dati vsebino: stoletnica prve svetovne vojne je seveda eno od izhodišč. Grmada je bila krvavo prizorišče, tam je veliko jarkov in drugih ostankov. Poleg tega je

na območju, ki smo ga kupili, tudi veliko dolin: ena od teh, t. i. Dol, je s svojima dvema hektarjema prav posebej velika. S turističnega vidika so doline zelo zanimive. Tretjo pot, ki jo nameravamo v tem kontekstu opremiti, je panoramska pot. Pogled

z vrha Grmade, ki se dviga na 325 metrim nadmorske višine, je enkratno. Zadnja tematska pot, ki jo želimo urediti, je didaktična pot, po kateri bi ljudje, posebej mladi, spoznali delovanje kmetije, pa tudi kraško floro in fauno.

S kakšnimi težavami se srečujete pri uresničevanju tega projekta?

Predvsem gre za težave birokratskega značaja. Območje je zaščiteno, za poseganje obstajajo določene omejitve. Naš cilj je, da bi kraška gmajna ostala pristna v svoji naravni obleki, a da bi hkrati lahko zanjo skrbeli: če je območje zaraščeno in neurejeno, ni to nikomur v korist.

Velika odgovornost podjetnika so namreč tudi vsi zaposleni, ki so življenjsko odvisni od uspešnega poslovanja podjetja.

Spregovoril si o diverzifikaciji poslovanja kot o ključu za uspeh vašega delovanja. Veliko pa je takih primerov, pri katerih je diverzifikacija pomenila poslovni zlom. Pri vas pa smo pričali nasprotnemu fenomenu: z diverzifikacijo ste uspešno dopolnili svojo ponudbo in obogatili portfelj dejavnosti. Kje se skriva ključ uspeha?

Skupina Pahor group je osnova, matična celica podjetniškega delovanja naše družine. V tem sklopu delujejo, kot že povedano, Ferro Julia, Brico, Minimax, ustanovili smo šest podjetij v republikah nekdanje Jugoslavije. V Milanu imamo podjetje CDU. Vsaka od teh "celic" ima jasno zastavljene cilje in je vpeta v natančno določen podjetniški sektor. Kot podjetnik in lastnik mo-

raš biti pri poslovanju osebno prisoten. Dokler je dejavnost na ravni družinskega podjetja, to se gre, ko pa se posli razširijo, moraš biti sposoben kakovostnega preskoka in se iz "navadnega podjetnika" spremeniti v učinkovitega menedžerja. Ko prestopiš menedžerski Rubikon, zaradi obsežnosti poslovanja ne moreš več reševati sam vseh težav, okoli sebe moraš ustvariti zanesljivo ekipo.

Omeniti pa moram še en dejavnik: vse podjetniške panoge niso v vsakem obdobju enako uspešne. Obdobje gospodarske nestabilnosti, v katerem živimo od leta 2008, ni kriza: je zelo radikalna sprememba celotnega sveta. Vrnitve nazaj ne bo, zato mora biti posameznik pogumen, da se loti sprememb. Tukaj lahko dam primer gradbeništva, ki je najbolj pod udarom krize. Ta padec v gradbenem sektorju občutimo tudi mi, a zaostanek nam je uspelo nadoknaditi s poslovanjem v drugih panogah, kjer smo se razvili in kjer smo uvajali tudi najnovejša podjetniška pristope. Potrebno je torej zavohati pravo smer dinamike gospodarstva: podjetje, ki deluje v panogah v krizi, se bo težko izvleklo iz brezna.

Podjetnik se mora torej v prvi vrsti prilagoditi splošnim dinamikom trga...

Spremembe so primarnega pomena v podjetništvu. Podjetnik se mora prilagoditi spremembam in, še več, imeti mora vizijo, da naredi korak naprej. Seveda, to je tveganje, a brez tega ne gre. Tveganje je za podjetnika primarnega pomena. Spada med njegove odgovornosti.

Ko smo že pri krizi: zadnji podatki, ki jih je objavila fundacija Nord-est, kažejo na to, da je metalurgija, panoga, v kateri poslujete, v naši deželi zabeležila leta 2013 padec prihodkov v višini 14 odstotkov. Kako je to vplivalo na vaše poslovanje?

Podatki držijo in razkrivajo precejšnjo krizo metalurškega sektorja. Sam vidim vsekakor izvoz kot ključni dejavnik v obdobju krize: kdor je že pred letom 2008 imel dobro utrjeno tržišče v tujini, je nekako to obdobje preživel. Medtem ko je Italija še vedno v recesiji, so si namreč druge države veliko prej opomogle. Proizvodnja za tuja tržišča se je tako nadaljevala: to pozitivno dinamiko tudi sam občutim kot dobavitelj izvoznikov. Druga podjetja, ki so bila osredotočena na domače tržišče, imajo velike težave: Italija ponovnega zagona še ni doživela.

Kako pa je na ravni posameznih podjetij?

Med podjetji vlada precejšnje nezaupanje. Veliko je bilo

stečajev, veliko je plačilne nediscipline. Vse to je sicer povezano tudi s precejšnjim kreditnim krčem, ki so ga banke začele izvajati takoj po nastopu krize. Upajmo, da se bo z zadnjimi potezami ECB, ki je začela tiskati denar in sproščati likvidnost, ta vidik rešil. Žal plačilni promet danes še vedno šepa.

Kot si sam omenil, je izvoz danes vlečni konj našega gospodarstva, pa če govorimo o Furlaniji – Julijski krajini ali pa o Sloveniji. Kaj je s tvojega vidika pomembno tukaj še narediti: govorim o poslovanju vaše skupine z izvozniki ali pa neposredno o vašem izvozu.

V FJK so izvozniki zelo močni. Poglejmo podjetja Fincantieri, Wartsila, Danieli, Cimolai in še druga. Ta podjetja imajo odločilno vlogo v gospodarstvu naše dežele, ker so na njihovo poslovanje vezana številna manjša podjetja. Kot dobavitelj smo po zaslugi inovativnih programov, vezanih na logistiko in na tehnološki vidik, vzpostavili z njimi dobre poslovne odnose. Da prideš do tega, pa se moraš res izkazati. Ker gre za globalna pod-

jetja, imajo v pogled na vsa tržišča: če s tvojo ponudbo niso zadovoljni, lahko takoj najdejo nadomestnega dobavitelja. Nam je uspelo in danes s temi podjetji poslujemo: postali smo liderji na področju vijaknega materiala, ročnih in pnevmatskih orodij ter vsega, kar spada v tehniko brušenja.

Ko je poslovni stik vzpostavljen, ga je potrebno ohraniti. Kako vam to uspeva?

S podjetji, ki jim ponujamo storitve, smo povezani "on-line". Material je tako v mojem skladišču, dejansko pa je njim na razpolago. Gre za t. i. punch-out: podjetje se s pomočjo interneta poveže z dobaviteljem in postane malodane ena celota. Kaj to pomeni zame – dobavitelja? Moji izdelki morajo imeti vse potrebne certifikate, ki jih posredujem kupcu. Ta bo potem z vsemi certifikati nastopil pri izvedbi dela pred naročnikom.

Kako pa je s prodajo na drobno? Pred kratkim ste odprli novo trgovino Brico v Červinjanu. Kako dinamičen je trg malega potrošnika oziroma fizične osebe?

Prvo trgovino Brico smo odprli že pred 12 leti v Trzinu, decembra lani pa še v Červinjanu. Ljudje vse bolj iščejo velike trgovine z zelo široko ponudbo, majhne trgovine močno izgubljajo

konkurenčnost. Drugi dejavnik, ki je za zasebnika pomemben, je že spet kriza: zaradi nje bo zasebnik pošteno pomislil, ali naj za rutinska in standardna popravila pokliče električarja ali vodoinštalaterja. Mala hišna popravila bo skušal sam opraviti. Trgovine, kjer človek sam najde rešitev za lastne potrebe, so zato uspešne. V naših trgovinah Brico boste našli široko paleto orodja in pripomočkov: od barve za pleskanje do vrtnarstva, prodajamo les, imamo orodje, električni material. V prihodnosti načrtujemo odprtje še ene trgovine: v tem sektorju smo uspešni, ljudje pa danes potrebujejo prav to.

Vrnitve nazaj ne bo, zato mora biti posameznik pogumen, da se loti sprememb.

Kje bo ta nova trgovina?

Za zdaj naj bo to še skrivnost. Pravzaprav je tako: drugo trgovino smo šele zagnali. Najprej moramo to odprtje amortizirati, nato bomo naredili naslednji korak z razmišljanjem o novi trgovini. Podjetnik mora sicer res nekoliko tvegati, a še vedno mora delovati racionalno: ko se loti novega projekta, mora imeti zanj ustrezno finančno kritje. Velika odgovornost podjetnika so namreč tudi vsi zaposleni, ki so življenjsko odvisni od

uspešnega poslovanja podjetja. Zaposleni so v prvi vrsti ljudje s svojimi življenjskimi načrti in z družinami. Drugič, zadovoljstvo zaposlenih je premosorazmerno z uspešnim poslovanjem podjetja. Če ekipa verjame v neki projekt, je uspeh malodane zagotovljen.

Dejstvo, da vam je leta 2014, ko je kriza še vedno močno prisotna, uspelo odpreti nov obrat, je tudi znak optimizma...

Mislim, da smo s tem dokazali, da se tudi v teh trenutkih da kaj narediti. Zdajšnje obdobje, kot sem že povedal, ni samo kriza: gre za splošno spremembo družbenega stanja, ki se ji moramo prilagoditi. Poiskali in našli smo svojo pot v teh novih spremenjenih časih. V prihodnosti so predvidene tudi nove investici-

cije. Tudi to je podjetnikova dolžnost: investicije morajo biti premišljene in načrtovane, nikakor pa jih podjetnik ne sme zamrzni. Samo z nadaljevanjem investicijskega ciklusa bo gospodarstvo dobilo nov zagon. Od leta 2008 dalje doživljamo tudi globoko investicijsko recesijo zaradi bojazni podjetnikov, ki ga je sprožil plaz ekonomske krize. Ker smo mi zaznali, da so trgovine "na drobno", kakršna je Brico, potencial za prihodnost, smo se odločili v to investirati.

Kako naj se torej podjetnik sooči z novim družbenim stanjem? Kako naj na krizo, po kateri se ne bomo vrnili v prejšnje stanje, gleda podjetnik?

Recepta ni. Prihodnosti vnaprej ne moremo napovedovati. Potrebno si je zavihati rokave. Naša pot za prihodnost je vsekakor začrtana s strategijo uporabe novih tehnologij, ki olajšajo delo. Drugič, v bližnji prihodnosti bomo odprli trg, ki je za nas nov: govorim o turizmu. Ljudje ponovno začnejo vrednotiti življenje v naravi in na odprtem. Tukaj je tržna niša: območje, na katerem živimo, je zelo bogato. Pred petdesetimi leti je navaden človek težil k selitvi v mesto in v industrijsko okolje – pri nas je to bila na primer tržiška ladjedelnica –, danes pa se dinamika obrača. Mladi vse bolj spoznavajo prednosti življenja in poslovanja v naravnem okolju: pri nas je veliko kmetij, ki so potrebne obnovitvenih del, a za katerimi se potencialno skriva zgodba o uspehu. Politika bi morala to podpreti.

Tako se tudi primerno valorizira območje, na katerem živimo.

Da, to je za naše območje lahko zelo pomembno. Spoznamo ga sami, spoznajo pa ga tudi drugi. In gosti, ki bi tako obiskali naše kraje, bi jih spoznali ne samo z naravnega in enogastronomskega, temveč tudi z narodnostnega vidika.

Treba je torej uporabiti "optimistično logiko", po kateri so krize samo obdobja, v katerih

je treba zaznati nove priložnosti.

Tako je. Gre za novo priložnost. Naše območje ima zelo velik potencial, manjka pa nam podjetniškega duha. Potrebujemo zagon: pri tem pa sem optimist. Mladi se teh priložnosti zavedajo. In v tem duhu bomo delovali tudi mi: odkupili smo zemljišče na Krasu ne zato, da bi ga pozidali, temveč za to, da bi ga primerno ovrednotili in razvili. Upam, da bomo v naših prizadevanjih zgled tudi za druge podjetnike, ki v tem vidijo priložnost, a se morda še nekoliko bojijo tveganj. Da ne bo pomote: podobne podjetniške pobude pri nas že obstajajo. Morali pa bi ustvariti neko tesnejšo povezavo med njimi: turist in obiskovalec bi tako dobil popolno ponudbo.

Andrej Černič

Ideološko-filozofska podlaga

Boj proti družini in človeku

Gospodova zmaga nad smrtjo in zlom predstavlja upanje in vero tudi tisti najstarejši instituciji, ki je družina v tradicionalnem smislu, ki je, kot lahko ugotovljamo zadnje čase, posebej združena s Kristusom na križevem potu – lepo je to povedala naša Jožica Ličen v nedavnem uvodniku. Uporabili bomo izraz "tradicionalna družina", ker je očitno bolj jasn in izraz "naravna družina", čeprav za nas oba predstavljata zakonsko skupnost moškega in ženske, ki je odprta za rojevanje otrok (otrok namreč lahko tudi ni, je pa pomembno,

načela, to pa je treba narediti tako, da se vsaj zdi znanstveno, čeprav potem v resnici to ne velja. Če, denimo, pogledamo zagovornike splava, potem njihova znanstvena teorija temelji na aristotelski filozofiji – samo tam se namreč najde potrditev, da zarodek postane zares človeška oseba šele tri mesece po spočetju. Tega se, razumljivo, držijo tudi muslimani, ne pa katoliška Cerkev, ki v tej smeri deluje precej bolj znanstveno, ko upošteva genski zapis in vse podobne reči, ki podpirajo tezo o

manjšina, ki je ekonomsko, politično, medijsko in še kako močna, podvrže ostale, večino torej. Taktika je v moči, preslepitvi in zapeljevanju. **Historicizem – kar je bilo, je bilo** Še pred kratkim je papež Frančišek govoril o spominu in zgodovini, o čemer je veliko govoril tudi sv. Janez Pavel II. To so namreč zdravila proti historicizmu, ki sicer pravi, da ima močan čut za čas, v katerem živimo, za sedanjost, potemtakem tudi za aktualne težave, vendar pa nas v resnici vodi k izgubi zgodovine in spomina. Neke ideje, vrednote, nauki, resnice so stvar določenega prostora in časa –, ko se ta prostor in čas izgubita,

"Človeška narava kot bistvo vsakega človeka sploh ne obstaja. Človek je pravzaprav nepopoln list, ki se lahko poljubno razvija, sprejema različne identitete ter vstopa v poljubne zveze". Za primer navaja socialno omrežje Facebook, po številu katerega "obstaja že več kot 60 "genders", ki so sami po sebi vsi enako vredni in enako sprejemljivi". In se naprej sprašuje: "Kaj je ljudem potemtakem sploh skupno? Ista biološko-kemična sestava? Evidentno je, da glede tega dva posameznika nista enaka". In že smo pri omenjenem nominalizmu: "Kako lahko govorimo znotraj določenih kategorij, če teh vendar ni oz. jih ne moremo spoznati? Kako lahko torej vsak človek zase zahteva točno določene "človekove pravice", če človeka pravzaprav sploh ni"? Imamo le imena oz. poimenovanja, ne pa jasnih resničnosti, skupnih temeljev. To nas pripelje nazaj k relativizmu, ta pa, kot

berto de Mattei pravi, da je prišlo v tem oziru do tega, da se je na glavo postavila tradicionalna filozofsko-antropološka teza, po kateri je narava pred osebo. Tradicionalna teza je bila: "Vsak človek je takšen, ker ima človeško naravo. Imeti človeško naravo je nekaj, kar je na neki način pred "biti neka oseba" – mi smo človeške osebe, ker imamo človeško naravo in ne obratno". Seveda bo kdo rekel, da je to samo filozofsko vprašanje, a ni tako: "Če jaz trdim, da je narava pred osebo, potem trdim, da prednjači neki naravni, objektivni red vrednot, katerim se mora oseba podvreči. Človeška oseba mora torej priznati, da obstaja neki naravni red, naravni zakon, racionalni red, čemur mora podrediti svoja dejanja. Če kot prvo pa jaz postavim sebe namesto narave, potem postane oseba merilo, zadnje merilo presoje resničnosti". Upam, da vidimo, zakaj je tu težava, saj potem lahko trdimo, da je določeno obnašanje osebe, v zadnji meri, tudi naravno. Marksidaj se tudi temu podrejuje znanstvene raziskave in dokazi, čemur smo pričeli. "Morala tako ne temelji več na naravnem zakonu, na objektivnem redu, temveč na človeški osebi. Temeljiti na osebi pa na koncu pomeni temeljiti na posameznikovi vesti, ali celo na tistem, kar so posameznikove želje, nagibi, vzgibi, potrebe, posameznikove subjektivne in osebne izbire ... Objektivno moralo tako zamenja personalistična, ki je čustvena, spremenljiva, razvijajoča se, prav zato, ker ne temelji na naravi, temveč na osebi". Primer tega je lahko tisti muslimanski hišnik frančiškanskih patrov v Jeruzalemu, ki ga omenja Messori. Temu so lahko patri popolnoma zaupali, je pa iskren muslimanski vernik. Nekega petka je prišel mrkega obraza k samostanu Božjega groba. Predstojnik ga je vprašal, kaj mu je. Odgovoril je: "Danes nam je naš pridigar dejal, da bo kmalu prišel čas, ko bomo

obračunali z vsemi judi in kristjani tukaj. Pater, vi veste, da vas imam neskončno rad. Zato se ne bojte – poskrbel bom, da ne bo za vas boleče". Komentar je odveč, se mi zdi.

Levičarska ideologija

Novi zakon o družini je predlagala levičarska stranka, podprla pa jo je parlamentarna levica. Če vzamemo zelo široko, potem je proti družini celotna levičarska opcija, saj moremo sem postaviti tudi socialiste in liberalce. Kot primer lahko vzamemo, recimo, ZDA ali Združeno kraljestvo. Da temeljijo zadeve tudi na marksizmu, najbrž ni težko ugotoviti. Pa poglejmo marksistična načela v povezavi z družino. Najprej imamo tu načelo "divide et impera", ko se znotraj sovražnikovih vrst seje razdor, po razdiralni ali dialektični mentaliteti. Tudi medčloveški odnosi in družba temeljijo na razdorih, nasprotjih, namesto na skupnosti, graditvi in sodelovanju – imamo nasprotje med učenci in učitelji, med starši in otroki, med moškimi in ženskami ... Danes imamo umetno ustvarjeno nasprotje med hetero in homoseksualnimi ljudmi. Marksizem želi razdreti medčloveške vezi, da bi posameznik našel zatočišče v stranki ali sindikatu – družina je (kot je dejal že Aristotel) temeljna celica družbe, zato pa ovira. Če nadaljujemo, potem zagovarja marksizem radikalno enakost, zato ni nobenega višjega reda, avtoritete, resnice, hierarhije. V družini to ne velja. V resnici starši ne zganjajo nobenega despotizma, čeprav imajo avtoriteto, radikalna enakost po družinah pa dokazuje, da je za družbo negativna in škodljiva. Kot vse revolucionarne filozofije nadalje marksizem zavrača meje – v družini vladajo meje in odvisni otrok od staršev. V tej smeri ne spadajo več sem niti starejši, ker starejši človek v družini namreč predstavlja varovalko, tistega, ki opozarja, v zadnji meri pa tudi tistega, ki kaže na končnost človeka. Družba, ki želi perfektno ljudi, mora ta opozorila odstraniti. Poleg tega pridemo tu še k historicizmu, saj starejši predstavljajo zgodovino, spomin, izročilo. Zato pravi Tony Anatrella, da so levičarji odprtili rok prevzeli "gender teorijo", da so, simbolično, rdečo zastavo zamenjali z mavrično.

Andrej Vončina

da si zakonski par moškega in ženske otroke želi – to je za cerkveno poroko celo ključnega pomena, saj je sicer zakon neveljavna. V naših zapisih smo že ugotavljali, kako so žele v krsto tradicionalne družine v naši družbi začeli zabijati že pred desetletji z uzakonitvijo ločitve in splava, krivični zakoni pa se le še nadaljujejo oz. se celo stopnjujejo. Tu je že ločitev po skrajšanem postopku, potem pa že uzakonjena izenačitev nezakonskih partnerskih skupnosti z zakonsko, kjer seveda že zdavnaj ni več pomembno, ali gre za skupnost dveh osebkov različnega spola ali ne, sedaj so na vrsti "gejevске poroke" in iz tega izhajajoča možnost posvojitve otrok. Če bi zadeve razširili, bi seveda prišli do atentata na človeško osebo nasploh, glede na to, da se poleg splava želi uvesti tudi evtanazija – starejših, odraslih in tudi otrok. Na koncu pa je tu še atentat na svobodo, saj se nikakor noče dovoliti svobode vzgoje in izražanja. Vse to so za Cerkev neodtujljiva počela, še prej kot načela in pravice, namreč spoštovanje življenja od (naravnega) spočetja do naravne smrti, spoštovanje tradicionalne družine in spoštovanje svobode vzgoje ter izražanja, vendar tu konec koncev ne gre le za cerkvene zadeve, temveč za občje človeške in naravne stvari, zato tudi ta boj proti tistemu, kar je sv. Janez Pavel II. imenoval "kultura smrti", zadeva širši krog ljudi, ne le katoličane. Boj proti krivičnim zakonom je boj za človeka, za zdravo pamet in za naravni zakon, za tisto, kar je vsem skupno.

Filozofsko-ideološki boj

V tej smeri bi bilo seveda zelo zaželeno, da bi razprava potekala na podlagi znanstvenih argumentov, a seveda temu ni tako. Kakor, po zgodovinarju in filozofu Robertu de Mattei, velja za evolucionizem, podobno velja tudi pri razpravah o življenju, družini in svobodi prepletanost med znanstveno teorijo in filozofsko teorijo, saj znanstvena hipoteza temelji na filozofski, sicer ne bi preživela, prav tako pa se filozofsko-ideološka teorija naslanja na znanstveno teorijo, ki je v teh primerih seveda domnevno znanstvena. Drugače ne more biti, saj je nekako vendarle treba ovreči do sedaj veljavna

tem, da je nekdo človeška oseba vse od spočetja. To dajem za primer, ker smo prej dejali, da se zadeve prepletajo, ko se razpravljajo o družini. Ni čudno, saj je filozofsko-ideološka podlaga ista. Zagovorniki za nas krivičnih zakonov se potemtakem naslanjajo na povsem drugačno ideološko-filozofsko podlago od nas, zato jih sklicevanja na "naravni zakon", "zdravo pamet" in "splošni čut" (common sense) ne ganejo preveč. Oni se naslanjajo na relativizem, historicizem, nominalizem, personalizem, marksizem in tako naprej – potrebovali bi veliko prostora, da bi vse razčlenili; ustavili se bomo na kratko pri omenjenih ideološko-filozofskih tokovih, četudi se bomo morda nekje ponavljali. Podrobneje lahko o tem beremo pri Luigiju Negriju, Fabriceu Hadjadju, Tonyju Anatrelli in še kje.

Relativizem in njegova diktatura

Relativizem pravi, da ne obstajajo absolutne resnice in resničnosti, vsakdo ima svoj pogled in svojo resnico. Pod pretvezo, da spodbuja največjo možno strpnost (toleranco) med nami, v resnici privede do obupa in manipulacije. Absolutne resnice in absolutnih resničnosti ni, zato tudi ni presežnih stvarnosti, ki naj bi splošno veljale – ni enega, resničnega in dobrega ter lepega. Vse je enakovredno, nič nima prave vrednosti. Vladata enakovrednost in enakost, ki ji s tujko pravimo egalitarizem. Ko razpravljamo o družini, imamo v tej smeri parolo: "Ljubezen je ljubezen"! ("Love is love!"), pa ni pomembno, med kom že ta ljubezen je. To pelje v zadnji meri v nihilizem, če je namreč vse enakovredno in nič nima prave vrednosti, potem je namreč tudi nič enako vredno kot nekaj oz. nekaj vredno toliko kot nič. Nima tako smisla govoriti o nekih splošnih, univerzalnih zakonih, ker v tej smeri ni ničesar, kar bi veljalo za vse ljudi. Zanimivo pa je, da potem pride in, kot opažamo, je tudi prišlo do "diktature relativizma", o čemer je veliko govoril papež Benedikt XVI., a ga nismo slišali, ali ga nismo hoteli slišati, pa tudi sedanji sveti oče Frančišek pogosto omenja zadevo, čeprav morda z drugimi besedami. Če namreč nobena univerzalna resnica ne more več služiti vsem ljudem, potem si

se izgubijo tudi ideje, vrednote in nauki. Ne veljajo več in tudi ne morejo veljati, saj je sedanjost čas edini, ki lahko ponudi kriterije za presojo sedanjosti, aktualnega dogajanja in težav. Kar je novejšje, je tudi resničnejše. Sklicevanje na svetopisemske resnice je zato brezpredmetno. Lahko vidimo, kako se lepo posmehujejo vsem tistim, ki kot argumente ponujajo svetopisemske citate. Sveto pismo je staro toliko tisoč let, da sedaj njegovi nauki ne veljajo več. Veljali so za starozavezno ljudstvo, a še tam vidimo, če ga prebiramo, da je prej veljalo tako, potem pa drugače – danes so drugi časi. Podobno velja za nauk Jezusa Kristusa, saj je deloval in učil pred dva tisoč leti – njegov nauk danes lahko velja, a le, če ga prilagodimo sedanjosti. Zanimivo, kako se tu zgodi absolutizacija človeškega časa, že sama znanost pa nam po drugi strani kaže, kako ta naš čas absoluten ne more biti, glede na ga, da beži našim okvirom in ga ne moremo popolnoma izmeriti. Če v smeri historicizma gledamo na nauk Cerkev, potem drži, da se je pretežno oblikoval v starem in srednjem veku, Cerkev je srednjeveški okostnjak, zato njeni nauki danes ne veljajo več. Zakaj bi se zato sploh mudili v preteklosti, zakaj bi sploh ohranjali spomin? To je nesmiselno početje, saj je prej bilo še vse nerazvito in zastarelo. Na to se potemtakem naslanja tudi evolucionizem, tudi, kar zadeva nauk.

Nominalizem

Tudi ta filozofija nudi podlago sedanjemu zavračanju splošnega naravnega zakona kot podlage, saj, kot pravi slovenski blogger:

smo dejali, k nihilizmu.

Prednost narave ali človeške osebe?

Vesel sem, da smo v Cerкви po večini enotni v zagovarjanju temeljnega naravnega zakona kot podlage vseh ljudi, vendar se ravno pri nas velikokrat godi, da pred naravo postavljamo človeško osebo in ne obratno. Tu je tako še ena filozofsko-ideološka smer, ki je dobila veliko prostora zlasti v zadnjih petdesetih letih, imenuje pa se personalizem. Ro-

spremenljiva, razvijajoča se, prav zato, ker ne temelji na naravi, temveč na osebi". Primer tega je lahko tisti muslimanski hišnik frančiškanskih patrov v Jeruzalemu, ki ga omenja Messori. Temu so lahko patri popolnoma zaupali, je pa iskren muslimanski vernik. Nekega petka je prišel mrkega obraza k samostanu Božjega groba. Predstojnik ga je vprašal, kaj mu je. Odgovoril je: "Danes nam je naš pridigar dejal, da bo kmalu prišel čas, ko bomo

S 5. strani

Izraelski strahovi ...

Tri točke ostajajo kritične: Francija in Izrael si prizadevata za podaljšanje veljavnosti ukrepov, Iran je temu nasproten. Drugič, Iran si prizadeva, da bi nekatere centrifuge ostale aktivne, zahod pa se temu upira. Izrael zahteva, da se vse centrifuge uničijo. Tretjič, med dvema stranema ni dogovora o časovnici sprostitev sankcij. Zahteva Irana je takojšnja sprostitev, zveza držav 5+1 pa bi se raje šla nekoliko bolj postopno. Stališče Izraela je nazadnje tako, da je treba najprej onemogočiti Iranu pridobitev jedrskega orožja in šele nato preklicati sankcije. Ne bi se čudila, če do dogovora sploh ne bi prišlo zaradi omenjenih razlik med pogajalci. Pa četudi bi sporazum sprejeli, bi lahko kasneje padel v vodo zaradi neuspešnega dogovora o tehničnih podrobnostih, ki naj bi bile določene 30. junija. Če bo do sporazuma prišlo, ostaja odprto

vprašanje, ali bo Iran spoštoval dogovore in dovolil atomski agenciji nadzor nad jedrskimi aktivnostmi.

Kaj pomeni za Izrael odlašanje pri sklepanju tega dogovora?

Tudi to je za Izrael vse prej kot pozitivna novica. Iran namreč lahko v odsotnosti sporazuma še naprej razvija jedrski program v smeri jedrskega orožja. Posledično je za Izrael aktualno tudi vprašanje morebitnega napada na iranske jedrske centrale s konvencionalnim orožjem: to je Izrael naredil že leta 1981 v Iraku. Danes bi Izrael najbrž težko tak napad izvedel sam. Najbrž bi moral najprej najti zaveznike, ki bi mu pri tem pomagali.

V trenutku, ko se svetovna javnost ukvarja z IS in ko skušajo ZDA zapustiti Afganistan in Irak s čim manjšo "kolateralno škodo", je ideja o pomoči Izraelu pri odpiranju

neke nove fronte najbrž težko uresničljiva.

Da, tako je.

Vrniva se k Iranu: omenili smo, da na šiitsko teokracijo zahodne sile danes gledajo bolj zmerno. Tako podobno o sebi pa želi nedvomno posredovati tudi Teheran. Po Ahmadinedžadu so Iranci z blagoslovom ajatole Alija Kamejneja izvolili za predsednika zmernejšega Rohanija. Pa tudi uradno stališče Irana v zadevi Charlie Hebdo je dovolj zgornje: obsojajo se žalitve Mohameda, a hkrati Teheran označuje kot nedopustne pojbe karikaturnostov.

Ahmadinedžad je bil izjema in ne pravilo. Bil je zelo radikalen v svojih dejanjih in v svojih stališčih, včasih tudi zelo ortodoksen v interpretaciji islama in šiitskega izročila. Dejansko pa Iranci niso sprejemali vsega, kar je govoril Ahmadinedžad: povprečen iranski državljan je zmernejši. Zdašnja iranska zmernost torej po mojem mnenju ni zadeva političnih računov, ampak gre za dejanskega duha Irana.

POGOVOR Aleš in Borut Plesničar ter Igor Spetič o svoji vlogi na milanski mednarodni manifestaciji

Expo je za nas investicija za prihodnost

Na svetovni razstavi Expo Milano 2015, ki se bo začela 1. maja, končala pa 31. oktobra, se bo med 142 državami predstavila tudi Slovenija. Svetovne razstave potekajo vsakih pet let, da bi se nastopajoče države pred-

stavile na določeno aktualno temo. Tokratno izhodišče Expoja je hrana in poteka pod sloganom *Feeding the Planet, Energy for Life* oziroma *Hrana za planet, energija za življenje*. "Milanski Expo bo priložnost za poglobljeno soočanje v

iskanju različnih odgovorov na velika protislovja našega sveta: po eni strani je še veliko ljudi, ki trpijo lakoto (bienij 2010-2012 beleži okrog 870 milijonov podhranjenih oseb), po drugi pa beležimo veliko žrtev zaradi slabe oziroma preko-

merne prehrane (približno 2,8 milijona ljudi je umrlo zaradi posledic prekomerne debelosti). Poleg tega se letno zapravlja okrog 1,3 milijarde ton hrane. Zaradi tega potrebujemo primerne politične izbire in vzdržljive življenjske sloge: na tej podlagi in na podlagi naj sodobnejših tehnologij bo mogoče najti pravo ravnovesje med razpoložljivimi dobrinami in njihovo porabo", piše na spletni strani Expoja.

Vse lepo in prav? Morda ...

Pogovor, ki smo ga imeli z ekipo zamejskih profesionalcev mlajše generacije, bratoma Alešem in Borutom Plesničarjem (prvi je arhitekt, drugi inženir) ter arhitektom Igorjem Špetičem, ki so bili soudeleženi pri izvedbi načrta za slovenski paviljon, je dokaj zgovorno dokazal - v dobrem in slabem -, kaj dejansko pomeni taka manifestacija.

Čas za pogovor smo si vzeli nekega deževnega jutra konec marca - to je mesec dni pred začetkom Expoja - v openskem biroju bratov Plesničar, katerega ime z besedno igro spaja podatek o njuni družinski vezi in z vsebino produktivne dejavnosti: Obrat. Imeli smo srečo, da so bili za našim mikrofonom prisotni vsi trije strokovnjaki, saj se zaradi 'milanskih' zadolžitve vsaj so enkrat tedensko v rotaciji na gradbišču Expoja. Lepa zgodba, ki so nam jo povedali, vsebuje več elementov: gotovo je v njej ključnega pomena strokovnost, zaradi katere so bili izbrani za ta načrt, ter nedvomno tudi pripravljenost na sprejete tako pomembne izzive, do katerega pa so sicer znali obdržati določeno distanco, in na delo v večkrat nelahkih okoliščinah, ki je vselej podvrženo hitremu tempu izvajalskih terminov. Pripovedovanje, ki se je na koncu pomaknilo na področje neprizanesljive usode gradbenega sektorja pri nas, se je začelo s priznanjem pozitivnega jezikovnega aduta našega dvojezičnega obmejnega okolja: ta vidik se je v razvoju celotnega naslednjega dogodka domala izkazal za poglobitvenega.

Aleš: Avgusta 2014 je izvajalec načrta slovenskega paviljona podjetje Lumar iskalo usposobljene partnerje v Italiji z znanjem slovenskega in italijanskega jezika, da bi jim poverilo nalogo vzpostavitve izhodiščnega načrta, ki je nastal na podlagi slovenskih področnih normativ, z italijansko zakonodajo. Obvezna formalna in birokratska opravila v tem primeru morajo narediti osebi, ki imajo opravljeno habilitacijo v Italiji.

Podjetje Lumar se je najprej povežalo s kolegom Igorjem Špetičem, ki se je glede na obseg zahtevnost celotnega načrta postavil stik z nama. Naša ekipa je najprej startala s pravo potrebne dokumentacije in nato z izvajalnimi posegi. Jaz sem kot odgovorni projektant arhitekturni projekt slovenskega biroja SoNo 'overovil' za italijansko birokracijo, v

času gradnje pa sem bil menedžer za logistiko in odgovoren za izkopavanja in odpadke. Igor je bil tehnični in projektni nadzornik; Borut je bil koordinator za varnost na gradbišču in odgovorni projektant za

Aleš: Nedvomno je to največji projekt, s katerim smo se mi vsi trije kdajkoli doslej soočali. Izkušnja je enkratna, upamo, da nam bo kaj takega uspelo v prihodnje ponoviti, a zavedamo se tudi, da bomo tako širokotežnih projektov težko dočakali zaradi zdajšnjih gospodarskih okoliščin.

Borut: Načrt sam na sebi niti ni tako zahteven, z medijskega vidika pa je še kako odmeven. Projekt nam zato daje posebno

Čutim Slovenijo. Zelena. Aktivna. Zdrava.

Slovenski paviljon se bo predstavil s sloganom *Čutim Slovenijo. Zelena. Aktivna. Zdrava*. Zasnoval ga je arhitekturni biro SoNo arhitekti d. o. o., zgradilo pa ga je podjetje Lumar IG d. o. o. Biro SoNo združuje novo generacijo slovenskih arhitektov, ki se soočajo z inovacijo in se preizkušajo v uporabi novih materialov ter z novimi načini gradnje. Podjetje Lumar IG pa velja za enega vodilnih slovenskih proizvajalcev nizkoenergijskih in pasivnih montažnih objektov. Struktura ima piramidalno obliko, postavljena na geometrijsko razgibano površino, kar odraža reliefno razgibanost slovenskega ozemlja - prehajanje alpskega hribovja, panonskih ravnin ter sredozemskega gričevja v obdelovalne površine, pod katerimi se skriva izjemen podzemni labirint kraških jam in kapnikov. V notranjstvi objekta bo vsebina stalne postavitve vrednotila pet ključnih področij, zaradi katerih je Slovenija prepoznavna: predstavljene bodo soline, čebelarstvo, termalne in mineralne vode, pohodništvo in kolesarjenje; posebno pozornost bodo namenili tudi izsledkom pomembnega projekta merjenja črnega ogljika z naslovom *Adventure for Science*, ki ga je z ultralahkim letalom podjetja

milanskega Expoja. Objekt je zgrajen po večini na podlagi naravnih elementov, ki se vežejo s sodobnimi prviniami".

Slovenski paviljon meri okvirno 800 kvadratnih metrov, dolg je 82,5 metra in do 15 metrov v širino; njegova najvišja točka je 10 metrov. Paviljon je stal 1,8 milijona evrov, za celotni projekt Expo je slovenska vlada odobrila pet milijonov evrov. Zahodna fasada je večinoma zastekljena, kar omogoča poglede v notranjost razstavnega prostora, ostale fasade so bolj zaprte, sestavljajo pa jih fasadni elementi iz lesenih letev. Objekt je razdeljen na pet prostorov s trapezno obliko tlorisnih površin. Prvi, ki gleda na glavno avenijo Decumano, predstavlja glavni vhod za obiskovalce in je obenem tudi najvišja točka paviljona. Sledijo mu še ostali štirje prostori, ki se enakomerno znižujejo in širijo. "To naslednje blok ponuja zanimivo perspektivo, ki vizualno poveča impakt paviljona navzven: na tak način daje vtis mogočne zgradbe. Fasada je že bila deležna pozitivnih ocen, ker je preprosto lepa", je dejal Aleš in pohvalil zlasti lokacijo objekta. "Gre za strateško in prestižno točko, ki se nahaja na križišču dveh osi razstavišča, t. i. Cardo in Decumano, se pravi zraven osrednjega trga, kjer se nahaja glavna atrakcija Expoja, Palazzo Italia. Na njegovi nasprotni strani pa so zgradili gledališče na odprtem z zmogljivostjo 12 tisoč mest, kjer se bodo zvrstili raznoliki dogodki. Skratka: slovenskega paviljona ni mogoče prezreti!"

Kako je bilo mogoče, da si je Slovenija lahko izbrala

Decumano, se pravi zraven osrednjega trga, kjer se nahaja glavna atrakcija Expoja, Palazzo Italia. Na njegovi nasprotni strani pa so zgradili gledališče na odprtem z zmogljivostjo 12 tisoč mest, kjer se bodo zvrstili raznoliki dogodki. Skratka: slovenskega paviljona ni mogoče prezreti!"

Pipistrel izvedel najboljši svetovni pilot leta 2013 Matevž Lenarčič. "Primer slovenske dobre prakse bo zrcalilo letalo omenjenega podjetja, ki bo viselo s stropa", nam je povedal Aleš.

Igor je prepričan, da je slovenski paviljon s konceptualnega vidika jasno, sicer preposto zasnovan. "Idejna zasnova oblike ponazarja alpski svet slovenskega okolja ter ostale naravne danosti, zlasti gozdno razsežnost ozemlja. Zunanja obloga je lesena, vložki pa spominjajo na drevesne liste in ostalo floro, ki je značilna za slovenski naravni svet od morja do gor. Poslopje zato samo na sebi zrcali idejo trajnostnega razvoja, ki sodi v izhodiščno vsebinsko temo

tako prestižno lokacijo?

"Na podlagi dogovora med Slovenijo in Italijo. Veleposlanik Mirošič je dejal, da so to lokacija lahko izbrali zaradi dobrih odnosov med državama", nam je razložil Aleš.

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik prof. Peter Černic
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385
Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu
www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 67 M 05484 12401 001570069280, SWIFT ali BIC koda: CIVI22C, naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publitar, ul. Treppo 5/B - Videm. Tel. št. 0039 0432 299664 - Faks 0039 0432 512095 - E-mail info@publitarudine.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Zdrženja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tiskov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu
Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 31. marca, ob 16. uri.

Vprašamo se lahko, čemu potemtakem služi taka manifestacija? Najbrž daje duška predvsem gospodarstvenemu in gradbenemu sektorju? Ideali so zgolj načela na razglasnih listinah: tudi milanski Expo se lahko pohvali s svojo ...

Aleš: Nedvomno Expo spodbuja gospodarske dinamike, ki so danes glede na krizo sektorja še kako dobrodošle. Verjamem pa, da je bilo te pozitivne učinke občutiti predvsem na krajevni, milansko-lombardski regiji. Kar nam je bilo dano videti, je večina paviljonov nastala na podlagi tamkajšnje delovne in gospodarske sile.

Slovenski in avstrijski paviljon predstavljata s tega vidika izjemo.

Igor: Avstriji so se naslonili na južnotirolska podjetja. Slovenija pa sodeluje predvsem s svojimi gospodarskimi dejavniki: gotovo je to zaradi relativne geografske bližine Slovenije z milanskim razstaviščem.

Aleš: Nedvomno vsaka država računa na to, da se bo izkušnja Expoja tako ali drugače finančno obrestovala. Dejansko je Expo pomembna izložba, ki spodbuja gospodarsko, turistično in raznovrstno promocijo nastopajočih držav. Države morajo biti na Expoju nujno prisotne, odsotnost bi pomenila marketinški greh!

Borut: Zaradi tesnih gospodarskih vezi z Italijo si Slovenija odsotnosti na Expoju nikakor ni smela privoščiti!

Kakšno dediščino – gradbeno in idealno – bo pustil za sabo Expo?

Borut: Ostali bodo Italijanski paviljon, nekatere večje infrastrukture in park. Glede prihodnje namembnosti področja se še niso domenili: dražba za prodajo parcel za gradnjo stanovanjskih naselij se ni obnesla, morda bodo na tem območju zgradili univerzitetni raziskovalni center.

Igor: Omenili smo protislovje glede načelne trajnosti struktur in njihovo takojšnjo demontiranje po končanem razstavljalnem obdobju. Zamislimo se sicer tudi ob dejstvu, da bi paviljoni v primeru obstanka bili povsem neuporabni v druge namene. Razpolagali bi z objekti, ki bi gotovo samevali. Rastavišče bi tako postalo 'novo mrtvo mesto'... Če bi hoteli, da bi celotno področje ohranilo neko trajno specifiko, ki bi se tako ali drugače harmonično priključilo ostalemu urbanemu okolju, bi morali arhitektonski in urbanistični koncept celotnega Expoja drugače zasnovati.

Dejali ste, da je Expo spodbudil snovanje novih poklicnih vezi. Omenili ste Tržaško knjižno središče. To je načrt, ki ga slovenska narodna skupnost v Trstu težko pričakuje.

Aleš: S kulturnega in narodnega vidika je ta projekt pomemben. V novi zasnovi, za razliko od nekdanje Tržaške knjigarne, bo TKS nekaj več od gole prodajalne knjig: nastalo bo večnamensko središče, v katerem bodo potekala predavanja, predstavitev knjig, projekcije. Prostor je temu primeren, njegova lokacija na trgu Oberdan je izjemno strateška. V projektu smo hoteli navezati tudi idealno nit z bližnjim Narodnim domom: ta koncept smo prenesli v zasnovno notranjosti TKS, saj knjižne police, ki popolnoma zaobjemajo prostor od tal do stropa, spominjajo na

posodobljen vzorec fasade Fabianijevega Narodnega doma. Notranjost prostorov lahko celotno zaobjamemo z enim samim pogledom. Verjamemo, da mora biti TKS prostor, ki se odpira zunanjščini in jo vabi vase. Prepoznaven mora biti od zunaj, da postane del urbane okolja, del mesta: saj je slovenska kultura del Trsta. Pri projektu sodelujejo poleg podpisanih tudi arhitekti s slovenske strani meje studia SoNo Edward Blažko, Marko Volk in Nejc Batistič.

Svojčas sem srečal znanca, arhitekta po poklicu, ki se je hudoval nad položajem gradbenega sektorja v Trstu. Bil je razočaran do take mere, da je popolnoma spremenil svoje življenje, odšel v London in tam odprl restavracijo, ki ponuja tipične tržaške jedi. Kaže, da mu gre še kar dobro. Gradbeništvo v Trstu je mrtvo – mi je ternal. Ali ste tudi vi istega mnjenja?

Igor: Nedvomno položaj gradbeništva pri nas ni rožnat. Že nekaj let namenjam svoja profesionalna zanimanja energetsko učinkovitim gradnjam. Ta panoga je zanimiva in perspektivna, ni namreč podvržena trenutnim modam. Še več: v določeni meri nakazuje celo prihodnost gradbeništva, saj se tesno povezuje z energetsko sanacijo obstoječih gradenj. To ponuja kar precejšnji delokrog, saj je bila velika večina zgradb pri nas zgrajena v razdobju med 60. in 80. leti. Z energetskega vidika so tovrstne zgradbe skrajno neučinkovite. Ne smemo pozabiti, da so davčne olajšave glede energetskih izboljšav prav tako spodbudile veliko zanimanje, kar je pozitivno učinkovalo na celoten gradbeni sektor.

Aleš: Res je. Novih gradenj je vedno manj in pri tem si upam biti nekoliko kritičen do javnih ustanov. Vzemimo v poštev Tržaško knjižno središče. To je majhen projekt po finančnem obsegu, a zasebni investitor (to je podjetje TS360) je priredil natečaj in dal tako možnost, da ob istih pravilih igre konkurirajo različni natečajniki. To je po mojem mnenju primer dobre prakse, ki je javnim ustanovam po večini tuj. Pomislimo na tržaško občino, ki ima odprtih kar nekaj gradbišč: za projektiranje so zadolženi le občinski uradi, kar onemogoča, da bi se v igro lahko spustili zunanji projektantov so tako omejene, tržišče se na tak način ne more razvijati. Projektanti, ki niso javni uslužbenci, ne morejo tako sodelovati pri javnih investicijah.

A je ta režim odvisen od varčevalnih politik?

Aleš: To je načelno izgovor javnih institucij. Koncept varčevanja je potrebno razširiti in vzeti v poštev, da se neki dober, čeprav finančno zahtevnejši načrt v prihodnosti bolj obrestuje kot povprečen prodajni projekt, za katerega je uprava izhodiščno potrosila manj denarja. Pridobili bi kakovost, saj bi v izboru večjega števila načrtov vedno izbirali najboljšega. Butamo ob rob zaprtega kroga, v katerem imajo občinski projektanti 'privilegirani položaji' in so za svoje dodatne zadolžitve dodatno honorirani. Illyjeva občinska uprava je po mojem mnenju šla v pravo smer. Taka praksa je nato zamrla ...

Igor Gregori

Mariborski nadškof msgr. Alojzij Cvikl

Nadškofija bo živela od dobrote vernikov in župnij

Objavljamo tehten pogovor, ki ga je imel novoimenovani nadškof v mariborski nadškofiji, Alojzij Cvikl, za Slovensko tiskovno agencijo. Msgr. Cvikla 26. aprila čaka posvetitev v škofa. Izziv ni lahek, priznava, preden se ga bo lotil, pa odhaja še na duhovne vaje v Rim.

Msgr. Cvikl, verjetno vas za zdaj še ne smemo naslavljati z nadškofom. Kaj vse vas še čaka do 26. aprila, ko morate biti najprej posvečeni v škofa?

Za zdaj sem le še novoimenovani nadškof. 26. aprila pa je četrta velikonočna nedelja, ki je tudi nedelja dobrega pastirja, pred njo pa je vsako leto molitvena osmina za nove duhovne poklice. Konec le-te bo ravno moje posvečenje, kar zagotovo gre skupaj, saj je škof pastir, po drugi strani pa vemo, da danes primanjkuje duhovnikov in se to vse bolj čuti. Zato se pogosto dogaja, da mora duhovnik bdeti nad dvema župnijama, ali pa poleg župnije opravlja še kakšno drugo delo, kakor sem zadnja štiri leta počel tudi sam. Sem pa hvaležen za to izkušnjo, saj sem bil v Vitanju, kraj, ki je precej specifičen in netipičen za slovenske razmere. Gre za oazo, kjer so ljudje še skupaj in so še vedno prisotne določene vrednote, ki so marsikje že izginele.

Boste letošnjo Veliko noč preživel v novi vlogi? Ne še. Preživel jo bom v Vitanju. Danes odhajam za osem dni na duhovne vaje k patru Marku Rupniku v Rim, saj potrebujem malo umika iz vsega skupaj, da novo vlogo tudi notranje sprejemem, potem pa se vrnem in Veliko noč bom preživel v svoji dosedanji župniji.

Ko ste pred leti na hitro prišli v Maribor pomagat gasiti razmere po finančnem polomu, si verjetno niste predstavljali, da boste nekaj let pozneje kar sami prevzeli nadškofijo? Ne. Ko sem prišel prvič, so mi rekli, da odhajam za nekaj tednov. Takrat sem bil že čisto drugje. V Rimu sem namreč končal devetletno poslanstvo kot rektor papeškega kolegija, in ker je navada taka, da ko končaš neko težje delo, imaš pravico do nekaj počitka in osvoboditve, sem že sanjal o počitku. A je nato izbruhnila zadeva v Mariboru in so nujno potrebovali nekoga, ki bi se lotil tega zaradi poznavanja jezika in razmer. Po drugi strani pa sem bil človek od zunaj, saj

sem Maribor zapustil leta 1974 po končani gimnaziji. Še nekaj dni pred imenovanjem nisem imel pojma, da se bo tako razpletlo in sem sanjal o tem, da bom končno malo izpregel. Dve leti praktično nisem imel časa zase. Verjetno to, da so vam naložili novo naloge, pomeni, da ste svojo dosedanjo opravili dobro?

Po svoje razumem, zakaj so me dali v to službo. Naše delo namreč še zdaleč ni končano. Sporazum z bankami pomeni

stavljam, da bo glede na prejšnje čase zelo skromno. Nisem pa zaskrbljen v tem smislu, čeprav se zavedam, da marsikaj ne bo mogoče v taki meri kot v prejšnjih časih.

V dolgotrajnih pogovorih z bankami ste si "kupili" nekaj let miru. Ali je sanacijski načrt za poplačilo starih grehov realen in urenstven?

Miru si nismo kupili, pač pa smo le uredili stvari. Sporazum je realen, drugače ga niti ne bi sprejeli. Gotovo pa je nekaj neznanek, ker ne vemo, kako se bodo razmere razvijale. Če bi razmere ostale vsaj takšne, kot so, potem bi nam moralo uspeti, upam pa tudi, da bomo ohranili partnerski odnos. Upam, da bo tudi Slovenija šla navzgor ter da se bo neka rast le videla. Posebej še v Mariboru, kjer ni delovnih mest, ni alternativ. Če se tukaj ne bo nič premaknilo, potem je težko pričakovati, da bodo nepremičnine imele neko ceno.

Bo kdaj dokončno jasna ocena, kako globoko je dejansko zabredla mariborska nadškofija?

Tukaj je treba zelo jasno ločevati nadškofijo samo, kjer luknja ni neobvladljiva, kar kaže tudi to, da nam je uspelo podpisati sporazum. Ko govorimo o drugih finančnih družbah, pa so to bila samostojna podjetja s svojimi poslovdstvi in nadzornimi organi. Gospodarstvo Rast in Zvonova so bili povezani z nadškofijo, a tam škofija že prej ni imela velikega vpliva, po stečaju pa vpliva sploh nima več. Tudi dokumentacije teh podjetij pri nas ni bilo nikoli. Za škofijo je zdaj jasno, kakšna luknja je nastala, za ostalo pa je težko ugotoviti kako in kaj. Počakati bo potrebno na poročila stečajnih upraviteljic.

Začasni upravitelj Stanislav Lipovšek v najinem pogovoru ob prevzemu začasnega položaja ni zavrnil možnosti, da bi nadškofija vsaj deloma skušala popraviti krivice do malih delničarjev Zvonov, ki so ostali brez vsega. To zdaj ni več opcija?

Za kaj takega je bilo največ možnosti, ko je škofija na pomoč poklicala Rotschild. Takrat je bilo več možnih scenarijev reševanja, tudi dokapitalizacija in prestrukturiranje, po kateri bi mali delničarji lahko dobili nekaj. Žal

pa ni bilo volje vseh udeležencev v pogovorih. Predlog imam še danes spravljen in zelo si želim, da bi ob svojem času pripravili nekakšen študijski dan in vse te stvari položili na mizo. To je bil namreč zame najboljši predlog za vse.

Kdo torej ni bil za to?

Nasprotno sta obe največji banki, medtem ko je bilo ostalih 90 odstotkov upnikov za. Vsak sporazum pa zahteva neko aktivno sodelovanje, na kar pa nekatere banke sploh niso bile pripravljene, saj to zahteva čas in ljudi. Eden od primerov je, recimo, prodaja Heliosa, pri kateri je bilo sprva mišljeno vsaj dvakrat ali trikrat toliko denarja, kot je bilo na koncu dobljenega.

Bo pa verjetno še kar nekaj časa potrebnega, da si bo nadškofija povrnila zaupanje vernikov. Kako se boste lotili te težke naloge?

Naša zgodba je le ena med takimi zgodbami, saj jih je v slovenskem prostoru še kar nekaj in Slovenija je danes tam, kjer je, prav zaradi takih zgodb. Zdaj je potrebno skupaj priti ven iz tega. Razočaranje je med ljudmi gotovo veliko, da je tudi nadškofija podlegla istim apetitom, čeprav se je sama zadolževala za konkretne projekte, kot je gradnja šole in podobno. A vseeno se zdi, da danes skupaj iščemo neko svetlobo. Tudi zato sem si za svoje škofijsko geslo izbral geslo Iz teme bo zasvetila luč. Preteklosti ne moremo spremeniti, narediti moramo, kar se da, potem pa iti naprej.

Cerkev se je te dni precej angažirala tudi glede zbiranja podpisov za referendum proti izenačitvi pravic istospolnih. Zakaj je to prioriteta?

Osebnost se zavzemam za to, da ve vprašanje reši, saj ima vsak pravico, da so stvari zakonsko rešene in opredeljene. Ampak tukaj se mi zdi napaka, da se to rešuje na silo in pri zadnjih vratih. Taka hitrost in preglaševanje bosta spet povzročila delitev naroda. Mi smo majhen narod in vsaka delitev se pozna še leta. Stvari bi morali rešiti bolj kulturno in strpno. Ni dobro, da rešimo eno stvar na tak način, da porušimo drugo. Z referendumom smo šli že zelo daleč, toda napaka je bila narejena že prej, iz tega pa ne bomo izšli močnejši, ampak revnejši.

Kaj bi Slovincem sporočili pred letošnjo Veliko nočjo?

To je praznik upanja, in če ljudje tega upanja nimamo, nam nekaj manjka. Velika noč govori prav to, da bodo na koncu zmagali dobrota, poštenje in iskrenost. Želel bi si več upanja in pozitivnega pogleda med Slovenci.

Papež Frančišek je velik nogometni navdušenec, vi pa prevzemate nadškofijo v najbolj nogometnem slovenskem mestu. Boste postali navijač domačega kluba?

Ko sem v mladosti obiskoval gimnazijo v Mariboru, sem redno hodil na tekme. Ker denarja nismo imeli, sem skozi luknjo v ograji hodil na tekme zastoj. Tudi v Rimu sem večkrat hodil na tekme in imam rad nogomet, zato upam, da Maribor spet uspe priti v ligo prvakov in bomo lahko tukaj videli še kakšno dobro tekmo.

vir: www.jezuiti.si

Borut Korun, Odisej sem, Itaka dom je moj sončni

Homerjev Odisej v slovenski preobleki

Borut Korun je avtor zanimivih potopisnih knjig in vodičev, ki so več kot navadni opisi pokrajini in njihovih ljudi. Poleg tega je z nemško knjigo o Soči, ki jo imenuje "slovenski smaragd", opozoril tujo javnost na naravne lepote Slovenije.

Korunove publikacije so zanimive iz več razlogov. Zobozdravnik iz Velenja in podpredsednik Slovenskega svetovnega kongresa se namreč poglobljeno ukvarja tudi z etnologijo in kulturno zgodovino, kar je še posebej razvidno iz njegovih publikacij o potovanjih v Srednjo in Južno Ameriko, ki so izšle v treh knjigah z naslovi *Kondorjev klic*, *Kača in jaguar in V porečju Orinoka*. V delu *Stopinje boga Atona* med drugim opisuje mitološke skrivnosti starega Egipta, medtem ko se v knjigi iz leta 2008 *Na začetku je bila Troja* sooča z legendarnim trgovskim mestom Iliion oziroma Troja v Mali Aziji v bližini današnjega Istanbula, ki je dalo snov antičnemu grškemu rapsodu Homerju za veliki ep *Iliada*. Ta velja za začetek evropskega pesništva. Ozadje te pesnitve iz 9. ali 8. stoletja pred Kristusom je morda zgodovinsko. Nemški arheolog Schliemann je razvaline Troje leta 1870 tudi zares odkril na področju, ki so ga omenjali že avtorji antike. Homerjeva pesnitev v starogrških heksametrih o desetletnem obleganju Troje morda temelji na resničnem pohodu mikenskih kraljev in knezov proti konkurenčnemu sovražnemu trgovskemu mestu. Junaški ep o boju proti Troji je Homer dopolnil z drugim znamenitim epom *Odiseja* o vračanju grških junakov domov, ki kaže nekatere jezikovne spremembe in novosti, tako da nekateri dvomijo o Ho-

merjevem avtorstvu te drugačne pesnitve. Danes prevladuje mnenje, da sta oba epa v ožjem jedru verjetno Homerjevo delo, ki pa je s časom doživelo dopolnitve, dostavke in spremembe.

Iliada in *Odiseja* že od nekdanj ponujata snov številnim piscem po svetu za oblikovanje podobnih del, vzpodbujata pa tudi k samostojnim posodobitvam več tisoč let stare literarne strukture. Pomembni avtor Nikos Kazantzakis na primer pošlje v novogrškem epu *Odissia* Odiseja v veliki svet, ker mu je Itaka po dvajsetletni odsotnosti od doma postala pretesna. Toda to je v nasprotju s sporočilom Homerjevega izvirnika pa tudi s Korunovo najnovejšo publikacijo, pripovednim delom o Odiseju, ki ga je natisnila tiskarna Eurograf v Velenju.

Borut Korun se namreč po različnih potopisnih knjigah v svojem prvem ožje literarnem tekstu *Odisej sem, Itaka dom je moj sončni* sooča z obema velikima starogrškima pesnitvama – in še posebej z *Odisejo* na izviren način. Stari antični mit o junakih vojn in nevarnih morij skuša postaviti v racionalni okvir realnega s konkretnimi psihološko utemeljenimi zarisami Odisejevega značaja, ki je tip premišljujočega, vase pogreznjenega, vendar koleričnega človeka. "Odisesthai" pomeni v starogrščini "so-vražiti", "se jeziti", "besneti". Toda Odisej je tudi načrtovalec, strateg, ki celo v najtežjih trenutkih skuša najti rešitev. V nekem smislu je že človek novega časa. Njegova tavanja skozi prostor in čas povedo veliko o splošni človeški usodi danes in tukaj. So onkronološko sporočilo o človeški

plovbi med nevarnimi čermi življenja.

Odisej se pojavi na poseben

način že v Homerjevi *Iliadi*. Ta je predvsem epopeja junaških bojev, apoteoza telesne moči in istočasno kronika divjih maščevanj in nečloveške krutosti, ki pa velikokrat ni po volji bogov, ki bdijo nad celotnim kompleksom bivanja. Siloviti grški junak Ahil ima svojega enakovrednega nasprotnika v trojanskem Hektorju. Manj podrobno so opisana "junaška dejanja" premetenega kralja Odiseja z otoka Itaka. Ta je predvsem razmišljajoči strateg, ki si izmisli zvijačo s trojanskim konjem, v katerem se nahajajo grški bojevniki, ki bodo vdrlji v Trojo in zapечатili njeno usodo.

Ep pevca Homerja o Odisejevih pustolovskih blodnjah po širnih in za tedanja čas nevarnih morjih je lahko resničen ali pa izmišljen. Je veličastna pesem o pogumnem morjeplovcu, ki so ga bogovi kaznovali za pregrehe v trojan-

ski vojni, vendar so mu bolj naklonjeni kot drugim grškim trojanskim junakom, saj bodo po končani vojni na tak ali drugačen način skoraj vse pogubili. Korun je antično zgodbo na spreten način prestavil v prepričljiv prozni tekst. V nasprotju s klasično *Odisejo*, kjer se zgodba ne pričinja na začetku, temveč se razvija proti koncu dogodkov s pogledom na njihove začetke, se Korunov tekst odvija

so upoštevali njihovih napotkov in določil, tako da se bodo le redki srečno vrnili v domovino. Na hudo preizkušnjo postavijo tudi Odiseja.

Korun učinkovito predstavi Odisejeve dogodivščine, preizkušnje in ljubezenske zaplete. Skuša biti realističen pripovedovalec, ki ne navadne zgodbe, pretkane z mitološkimi posegi boginj in bogov, magičnimi scenami pravičnih zablod in grozot, čaranja in vilinskega zapeljevanja prestavi v realističen kontekst starodavnega morjeplovstva in davnih življenjskih načinov, ki jih skuša utemeljiti tudi s scenami nekdanjih kulturnih ritualov, kot jih je odkrila in raziskala moderna etnologija.

Avtor je moral upoštevati obsežno gradivo klasične starogrške *Odiseje*, ki je samo po sebi pomemben dokument svetovne literature in vzbujajo spoštovanje. Za oblikovanje samostojnega slovenskega teksta je bil potreben velik kompozicijsko – fabulativni pa tudi selektivni napor.

V širokem loku se lahko bralec

in se lahko ta vrne na Itako, svoj "dom sončni", kot je zapisano v izvirnem grškem besedilu.

Korun je napisal svoj pomorski roman v živahnem, gladko tekočem jeziku. V besedilo je vtikal poetično doživete opise narave, na učinkovit način je predstavil nevarne značilnosti morja, viharje, meglo, vrtince, čeri, ki so lahko za ladje usodni. Zdi se, da se je znal nasloniti na priljubljeno čtivo, znano iz uspešnih romanov kakega Julesa Verna ali Jacka Londona, vendar je svoj tekst oblikoval na samostojen način.

Desetletno Odisejevo blodnjo po morju z njegovim stalnim hrepenjem po domovini zaznamuje več bitnih preizkušenj. Ena od teh, srečanje s enoakim velikanom – ljudožercem Polifemom na Kozjem otoku, naj bi se, po domnevah nekaterih novejših raziskovalcev, dogodila na Siciliji. Srečanje s čarovniško nevarno Kirko preoblikuje Korun v ljubezenski zaplet, poleg tega na zanimiv način predstavi erotične dogodivščine z vilo Kalipso, ki se razvijejo v razvejeno ljubezensko zgodbo, vendar Odisej zapusti svojo ljubico tudi po volji bogov, da bi se končno vrnil domov k svoji ženi Penelopi. Ta čaka z odrasčajočim sinom na vrnitev svojega moža že dvajset dolgih let in se skoraj več ne more ubraniti različnih snubcev, ki bi se radi polastili Odisejevega premoženja in oblasti. Ob vrnitvi mora po naravi kolerični Odisej obračunati z agresivnimi vsiljivci, kar naredi na najbolj krut in krvav način. Slovenski avtor je te arhaične scene v svoji verziji *Odiseje* nekoliko omilil, vendar je vseeno ohranil znake "usodnosti" dogodkov, kar je tako značilno za antično literaturo. Korunov tekst o Odiseju pa lahko Slovenci beremo tudi kot simbolni namig na neštete odisejane slovenskih ljudi na nevarnih morjih življenja, ki jih je neljuba zgodovina razgnala po svetu, od koder mnogi še vedno hrepenijo po svoji "domači Itaki slovenski".

Lev Detela

Korunovega slovenskega teksta o Odiseju sprehodi po Sredozemlju med Malo Azijo, Severno Afriko in obalami Italije, dokler se bogovi končno ne usmilijo glavnega junaka starodavne zgodbe

Francesco Tomada

Tuji pesniki o naših krajih in ljudeh

Francesco Tomada

S. R. in njena stara mama (naj veter zapih, če mora)

Po najbolj vročih poletnih dnevih ko se zvečer usuje ploha

s Kolovrata zaveje tako temen zrak jaz pa bi rada pustila okna odprta

da bi prišlo noter nekaj svežine in bi končno zadihali rada bi jih zaprla, ker butajo oknice

spominjam se moje stare mame ki nam je pravila o letu 1917 ko se je oktobra razsula fronta v Kobaridu

s tistih grebenov so kar trumoma pridrveli avstro-ogrski vojaki rekla je nisem vedela ali naj bom vesela ker je moj oče

služil v cesarski armadi in prav tako njegov oče ali naj bom žalostna ker je bil moj mož Italijan

in tudi jaz sem bila Italijanka

mi smo vedno ostali prihajala in odhajala pa so cesarstva in države

za slučaj da bom jutri še živa to pa je od vsega najbolj pomembno

bom pustila oknice priprte, spredaj pa dala vazo da se ne premaknejo

a če bo zapihal veter naj zapihaj

No Man's Land

Tukaj sredi cestnih oznak "Italia" in "Slovenija"

tukaj na železniškem nasipu so se razrasli grmi

bili so mladike bili so semena imeli so potrpljenje in korenike da so zaobjeli to zemljo ki smo jo nekoč imenovali nikogaršnja

zdaj je njihova zemlja

Pri zdravniku, v čakalnici

Gluhonema deklica se je pogovarjala s svojo materjo mar lahko rečemo nekemu, ki se izraža s kretnjami / da "se pogovarja"?

njene dekliske roke so zmogle toliko miline ko so gibi postajali besede

skušal sem uganiti njihov pomen ali vsaj zaznati v njih kanček jeze ali spokojnosti ali vprašanje kot v naših glasovih

poteze njenega obraza so izdajale da ni od tu "prihajava iz Beograda"

mi je potem povedala ženska

in govorita jezik ki je veliko več kot tuj zavoljo tega nič ne razumem

je najbrž edini jezik, ki ne dopušča nikomur čisto nikomur da bi kričal

Italija (je granatno jabolko)

V svojem življenju sem kupil in posadil eno edino drevo granatno jabolko

izbral sem mu kotichek v vrtu od koder je mogoče videti vrhove hribov od Škabrijela do Nanosa

ves tisti greben je bil Italija in Jugoslavija in nato Slovenija bil je zelo boleče ozemlje in kraj hudih zamer

meje bi morale biti kot obzorja ko se giblješ se premikajo tudi one če se ustaviš se s tabo ustavijo

dajo pa ti vedno občutek kot da si točno sredi sveta

in domovina je tam kjer človek posadi granatno jabolko in lahko počaka da bo jedel njegove sadove

Poplava 5. novembra

Voda ki biča stebre mostov in se zaletava ob nasipe kakor da nam bi hotela povedati od danes dalje vse to je spet moje in medtem si vzame deblo in naplavine in telo utopljenega srnjaka

na zemljevidih je Soča le modra in skoraj nežna črta

znamo vsekakor zarisati rečni tok

ne znamo pa ga ukrotiti ko pobesni

Notica o avtorju

Italijanski pesnik Francesco Tomada se je rodil v Vidmu leta 1966 in živi v Gorici, kjer na višjih šolah uči biologijo in kemijo. Doslej je objavil tri samostojne pesniške zbirke, prvi dve sta bili nagrajeni, tretja pa je šele nedavno izšla, je pa enako zanimiva in pristna kot prejšnji, morda je stilno še bolj dognana. Zbirke: *L'infanzia vista da qui* (Od tukaj videno otroštvo), Sottomondo edizioni, Treviso 2005; *A ogni cosa il suo nome* (Vsaki stvari svoje ime), Le Voci della Luna, Sasso Marconi, Bologna 2008 in *Portarsi avanti con gli addii* (Pohiteti s poslavljanjem), Raffaelli Editore, Rimini 2014. Že približno dvajset let se udeležuje nacionalnih in mednarodnih pesniških branj in literarnih srečanj, prav tako radijskih in televizijskih oddaj doma in po svetu. Njegove pesmi lahko srečamo tudi v raznih časopisih, revijah, publikacijah, tako v Italiji kot v Sloveniji, na Slovaškem, v Franciji in Kanadi in seveda na internetu. S pesmimi je zastopan vsaj v treh pomembnih antologijah: *Frantum* (Drobci), 2002; *Dall'Adige all'Isonzo* (Od Adiče do Soče), 2008 in *Nella borsa del viandante* (V popotnikovi malhi), 2009. Za Edizioni Biblioteca dell'Immagine iz Pordenona je leta 2012 uredil antologijo književnih del v goriški pokrajini od leta 1861 do danes.

Zapis in prevod pesmi Jolka Milič

POGOVOR Erik Starec, predsednik Tergeste DOP

“Prodaja olja danes poteka po internetu, po načelu plačlaš in dobiš”

V začetku marca je v Trstu potekal že tradicionalni sejem *Olio Capitale* (Prestolnica olja), ki se ga je udeležilo preko dvesto razstavljalcev, po večini iz Italije, pa tudi iz nekaterih drugih evropskih sredozemskih držav. Za upad razstavljalcev glede na prejšnja leta je kriva predvsem lanska izredno slaba letina. Prireditelj so tudi letos s svojo prisotnostjo ovekovečili pridelovalci oljčnega olja iz naših krajev, ki so združeni v konzorcij Tergeste DOP. Po pri-

Oljka je namreč puščavsko drevo in ne potrebuje večjih količin vode, razen ob velikih sušah, kot je bilo to leta 2003.

ditvi smo k pogovoru povabili njihovega predsednika Erika Starca. Starec (letnik 1984) se je začel s pridelovanjem olja ukvarjati pred približno desetimi leti – na straneh našega tednika smo tedaj že imeli intervju z njim. Povprašali smo ga o tem, kako se je stanje spremenilo v času in kakšni so izzivi, ki se danes ponujajo na tem področju.

Bi nam lahko na kratko povzeli začetek svoje zgodbe?

Prvič sem začel pobirati oljke jeseni 2002, ko je bil še nono živ. Nato sem se vpisal na tečaj za nosilca kmetijske dejavnosti. Ko sem začel, so bili ne samo navadni ljudje, ampak tudi gostinci in upravitelji vinotek bolj malo poučeni o olju. Pojavila so se imena belica, leccino, maurino. Vsakemu posebej je bilo treba razlagati, kaj je kaj. Podobna zgodba se je dogajala z vinom, kjer se je vse skupaj začelo malce prej. Ni bilo več samo belo in

črno oz. rdeče, ampak predvsem sauvignon, chardonnay, merlot, feošk ipd. Da se povrnem k olju. Ker smo začeli stiskati z lastno torkljo, je bilo lažje ločevati. Če nosiš k drugim, neizogibno dobiš nekaj olja od svojega predhodnika, nekaj lastnega pa pustiš tistemu, ki pride po tebi.

Povrniva se za trenutek na zemljo in nasade. Koliko je premorete?

Trenutno obdelujemo sedem hektarjev oljk. Sama površina pa ni merodajna, saj je veliko odvisno od samih lastnosti zemlje (ravnina, terase-paštni ipd.). Po navadi se zasajenost suče okrog štiristo dreves na hektar. Vse imamo v Boljuncu. Leta 2005 smo zasadili intenziven oljčnik, in sicer kot prvi v naših krajih. Prvi tovrstni poskus pa se je v Italiji zgodil dve leti prej, in sicer ob Gardskem jezeru. Drevesa so zasajena na razdalji metra in pol, medvrstna razdalja pa je dva metra. Pri belici teh kanonov ne bi mogli uporabiti,

saj zahteva več prostora. Če naj povzamem, imamo med različnimi oljčniki vsega skupaj okrog štiriti-soč oljk.

Katerih vrst oziroma kultivarjev?

Seveda belico, potem pa maurino, ki je toskanska sorta. Na mraz pa je odporna kot belica, ostale vrste so bolj občutljive. Poleg njih imamo pendolino, leccino in leccio del corno. To so glavne vrste. Po dveh intenzivnih nasadih iz leta 2005, ki sem jih že omenil,

smo opravili še eno nasaditev, in sicer leta 2009.

Koliko zaposlenih imate?

Nosilec dejavnosti sem podpisani, pomagata pa mi še oče in stric. Ko imamo sezone delavce,

jih plačujemo z boni (voucherji). Tedaj nas je okrog dvajset. Pred časom sem imel tudi zaposlenega, kar pa je predstavljalo preveliko finančno obremenitev.

Imate pravico do kakšnih finančnih olajšav?

V začetku sem koristil finančne ugodnosti za začetnike (it. prime leve). Za nakup orodja in opreme sem lahko porabil petindvajset tisoč evrov. Od tedaj pa sem prejel le nepovratna sredstva za suhozidavo podpornih zidov, in sicer od Evropske zveze. Deželnih sredstev je pa žal vedno manj.

O olju in oljkah se veliko govori, saj je v marsičem to prava modna muha. Kako pa pravzaprav poteka delo v oljčniku?

Drevo pozimi miruje. Po koncu dolgotrajnega mraza, na polovici februarja začnemo z obrezovanjem. Delo poteka do konca aprila. Tedaj začne oljka cveteti. Potem je treba kositi travo okrog dreves ter nadzorovati njihovo rast. Ko so oljke mlade, jih je treba ob suši tudi redno zalivati, ko se drevo dobro ukorenini, pa to ni več potrebno. Oljka je namreč puščavsko drevo in ne potrebuje večjih količin vode, razen ob velikih sušah, kot je bilo to leta 2003. Drevesa zatem cvetijo od konca aprila do začetka maja in jih je treba pustiti pri miru. Julija in avgusta pa strižemo vodenke. Te poženejo iz debla in vej, kjer so bili narejeni odrezki. Treba je torej opraviti selekcijo, katere vodenke pustiti in kaj odstraniti. Plodove pa pobiramo od prvega oktobra dalje.

Kako pa pobirate? Z grabljicami najbrž...

Ne, ročno. Tedaj pri nas dela preko petnajst ljudi. Uporabljamo tudi razno kmetijsko mehanizacijo, denimo obiralce (it. agevolatori). Uporabljamo pa tudi orodje, s kate-

rim tresemo veje. To se splača pri vejah, ki so polne, drugače pa ne.

Koliko v povprečju obrodi odrasla oljka?

Oljka je v najboljših letih nekje pri tridesetih. Veliko je seveda odvisno od obrezovanja. Če drevo ni obrezano, bo obrodi več, a plodovi bodo majhni, saj bo samemu sebi delalo veliko sence. V glavnem obrodi povprečna oljka 10 kilogramov. Izkoristek je deset odstotov, kar pomeni, da bomo iz te količine pridelali približno liter olja. Belica sicer daje nekaj več, leccino in maurino pa malce manj.

Veliko se govori o škodljivcih, denimo o oljčni muhi. Kako jo preganjate?

Nadzor oljčne muhe spada med najpomembnejša poletna opravila. Imamo tudi tehnike, ki to spremljajo. Muha je seveda problem, s katerim se moramo spopadati. Žuželka ima svoj edini način razmnoževanja v oljčnih plodovih. Jeseni se muha skriva v zemljo, kjer prezimi, spomladi pa začne znova leteti. Ko začnejo oljčni plodovi rasti, moramo začeti opazovati. Tedaj prehodimo kilometre, oljčna debla namreč preizkušujemo s posebno melaso, ki jo zmešamo z vodo. Zmes privlači samca, ko ta zaužije snov, postane jalov in ne oplaja več.

Kaj pa škropiva?

Manj ko se škropiva uporablja, bolje je, saj se na tak način pridelek poškoduje. Škropiti tedaj, ko je muha v zraku in ni legla jajca v plod, nima smisla.

Kaj pa letošnja letina?

Letos je bilo glede muhe obupno. Poletja namreč ni bilo. Ko temperatura naraste preko trideset stopinj, muha miruje, torej ne preživlja. Tedaj ne povzročajo škode v oljčnikih. Zaradi vlage pa so bili lansko leto pogoji za razrast muhe odlični. Imeli smo tudi po več generacij hkrati, kar se zgodi zelo redkokoli.

Kako poteka obiranje v takih pogojih? Pokvarjeni plodovi sami odpadejo ali jih je treba strogo ločevati od ostalih pri pobiranju?

Če zapiha burja, padejo na tla. Plodovi so oksidirani, saj ličinke kopljejo rove v njih. Edini način, da smo rešili, kar se je rešiti dalo, je bilo zgodnje obiranje. Začeli smo torej konec septembra. Po navadi začnemo z eno sorto, dokler ne postopoma končamo s starimi belicami. Obiranje se lotimo z malo delavci, nato kličemo še ostale. Letos pa smo na oljčnike dobesedno navalili in delo opravili v desetih dneh.

Iz oljčnika se nato delo preseli v oljčno klet. Tam imate stiskalnice, torej torkljo,

poseben stroj za izkoščičevanje (it. denocciolatore), pa tudi cisterne iz nerjavečega jekla.

Olje iz izkoščičenih plodov se je začelo proizvajati pred približno desetimi leti. Tedaj je bilo to zelo v modi. Danes pa je, vsaj v Italiji, tovrstnih pridelovalcev zelo malo. Pred desetletjem jih je bilo morda štirideset ali petdeset, danes jih lahko preštejemo na prste ene roke. Tak način pridelovanja daje največ osem ali devet odstotkov izkoristka glede na količino plodov. Olje po navadi pretočimo enkrat ali dvakrat pred novim letom, mestoma ga je treba tudi prečistiti (filtrirati).

Kakšna pa je razlika med klasično pridelavo ter stiskanjem olja iz izkoščičenih oljk?

Tako vrsto olja pridelujemo iz belice, maurina in leccina, seveda iz vsake sorte posebej. Razlika ni takoj opazna, denimo pri vonju ali okusu. Vidna pa je na kakovosti olja, in sicer v času. Tradicionalno pridelano olje pridobiva kakovost prva tri leta, potem se uravnovesi. Tedaj

pa je za nas že prepozno, saj moramo olje prodati osemnajst mesecev po pridelavi. Nekoč smo se na tržišču z novim pridelkom predstavili junija, tega pa danes ne moremo več delati. Nekdaj smo natisnili letnico na etikete in enostavno prodajali, dokler je bilo še na razpolago. Da se povrnem k tradicionalnemu olju: po nekaj letih to počasi začne izgubljati kakovost. Pri olju iz izkoščičenih oljk pa se to ne dogaja, saj pridobiva čedalje. Razlika je najbolj opazna pri belici, pozna se pri polifenolih, ki so podobni taninom v vinu, so torej naravni konzervansi.

Kako je z različnimi konzorciji in inšpekcijami ter seveda analizami?

Take obiske dobivamo redno, predvsem tedaj, ko imamo odprto osmico. Posebne kontrole opravljajo tudi za konzorcij Tergeste DOP, analize samega olja pa so delo Univerze v Trstu.

Kako pa poteka prodaja olja?

Tudi to področje je zelo zanimivo. Rekel bi, da so se stvari v času zelo poenostavile.

Pred leti smo imeli trgovske potnike, ki se jih trenutno ne poslužujemo več. Obstoječe tržišče smo seveda ohranili. Na denar smo večkrat čakali (pre) veliko časa. Dokler je bilo več sredstev v obtoku, je bilo mogoče tako delati. Prodaja pa danes poteka po in-

Olje iz izkoščičenih plodov se je začelo proizvajati pred približno desetimi leti. Tedaj je bilo to zelo v modi. Danes pa je, vsaj v Italiji, tovrstnih pridelovalcev zelo malo.

ternetu, po načelu plačlaš in dobiš. Po trinajstih letih izkušenj in krizi, ki je vedno opaznejša, smo se odločili, da odpremo osmico. Tedaj imamo največ zaslužka in ob vinu ter narezkih prodamo tudi veliko olja. Na nekaterih področjih smo torej napredovali (tehnologije, internet), na drugih pa se vračamo k tradicionalnim načinom (prodaja doma, osmica).

Kje pa so glavna spletna tržišča?

Največ olja gre v evropske države, denimo Nemčijo, Švico in Avstrijo, drugače pa v Združene države Amerike in na Japonsko. Sejmov ne obiskujemo veliko, bolj se udeležujemo predstavitev v lokalnih posameznih odjemalcev.

Na nekaterih področjih smo torej napredovali (tehnologije, internet), na drugih pa se vračamo k tradicionalnim načinom (prodaja doma, osmica).

Kako je s prodajo olja v Trstu?

Zelo malo je je. S svojim oljem sicer zalagamo nekaj lokalov, na splošno pa v Italijo prodajamo zelo malo. Največ seveda na sever, denimo, v Milan, čeprav se prodaja tam ni razvila.

Kako deluje konzorcij Tergeste DOP, ki mu predsedujete?

Ustanova je odlična priložnost, predvsem glede promocije našega območja. Konzorcij je pravzaprav med najmanjšimi tovrstnimi v Italiji. Vsak pridelovalec seveda dela zase, povezani pa smo pri promociji. Naredili smo box (škatljo), v kateri ponujamo štiri različna olja, ki morajo vsebovati najmanj 40% belice. Veliko firm to škatlo uporabljajo kot poslovno darilo.

Kaj predvideva predsedniška funkcija Tergeste DOP?

Na tem mestu sem že od leta 2011, prej je te zadolžitve opravljala Elena Parovel. Konzorcij pa ni tako velik, da bi moral načrtovati to ali ono. Največ je seveda predstavitev in prireditelj, denimo sejma *Olio Capitale*, na katerem smo se predstavili s skupno stojnico.

Primož Sturman

GORICA Nataša Konc Lorenzutti gostja SD Sončnica

“Kar je lepo, govori resnico o nas samih”

Niz letošnjih pomladnih predavanj v goriškem domu Franc Močnik, ki ga je organizirala Skupnost družin Sončnica v sodelovanju s Krožkom Anton Gregorčič in Kulturnim centrom Lojze Bratuž, je sklenil večer, posvečen vzgoji za lepoto. V sredo, 18. marca, ga je oblikovala Nataša Konc Lorenzutti, igralka in uveljavljena mladinska pisateljica, sicer pa docentka na dramsko-gledališkem oddelku gimnazije Nova Gorica.

Vsi hrepenimo in si želimo doživeti občutek lepega, v vsakem izmed nas živi ta občutek, vendar večkrat težko najdemo besedo, s katero bi spregovorili o njej, je v uvodnem pozdravu poudarila predsednica Sončnice Mirjam Bratina. V vsakega izmed nas se nalagajo čutni vtisi, ki so lahko “strašna navlaka”, je dejala gostja. Smo pravzaprav “žrtve številnih negativnih informacij, zavajanj s strani potrošniške mašinerije”. Kaj je prava lepota? Zanj je zelo težko najti besede, “pravzaprav jih ni”. Za pravo lepoto, ki jo občutimo z vsemi čuti in vso dušo, je zelo težko najti besede. Vsak izmed nas ima v sebi neizmerno hrepenenje po lepoti, miru, tišini.

Predavateljica, ki je svoje misli prepletala z branjem odlomkov različnih strokovnjakov in recitiranjem poezij nekaterih pesnikov, je za začetno izhodišče omenila pomenljivo misel filozofa Friedricha Schillerja, ki je med drugim zapisal, da lepota in umetnost ne živita od potreb materije, ampak od nujnosti duha. Zato se morata dvigniti nad potrebo; potreba pa, ki večinoma vlada, je samo jarem človeku. “Idol našega časa postaja korist”. In temu idolu se morajo udinjati vse moči in ga povzdigovati vsi talenti. Velika nevarnost je torej, da mlad človek svoje talente začne udinjati koristi. “Ko začnemo skrbeti za lastne koristi, ne služimo več bližnjemu in tako niti sebi, ker ne moremo biti zadovoljni”. Tako je tudi v umetnosti. Prave umetnosti ni treba razumeti: lahko se čudimo, lahko samo opazujemo, lahko smo hvaležni, imamo občutek zadovoljstva, potešitve hrepenenja po lepoti. Umetnost ne služi ničemu koristnemu, ni odraz eksistencialne potrebe, služi samo globoki potrebi po tem, da okrog sebe ustvarjamo lepoto in da si želimo gledati nekaj lepega. “Tisto, kar je lepo, pravzaprav govori resnico o nas samih”.

Prava svoboda je povezana s človeško težnjo po iskanju estetskega. Svoboda ni tisto, kar nam svet razlaga, da je. Bogdan Zorž je zapisal, da je človekova svoboda v tem, da lahko izbira načine zadovoljevanja potreb. Človek lahko s svojo svobodno voljo celo odloči, da neke potrebe ne bo zadovoljil. Sodobni ideal svobode “delam, kar hočem” je torej lažna svoboda; z njim se človek, ne da bi se tega prav zavedal, spreminja v bitje, ki slepo zadovoljuje svoje potrebe, spreminja se v sužnja potreb. V sodobni potrošniški družbi nenadzorovano privzema za svoje tudi potrebe, ki mu jih na prefinjen način vsiljuje potrošniška mašinerija. “To

pa je zelo daleč od človekove resnične svobode”. O Svetlani Makarovič je Nataša Konc Lorenzutti dejala, da je “izredno nenavadna in težka gospa, a njeno hrepenenje po lepoti je neizmerno”, kot se npr. zasluti že v njeni pesmi *Mademoiselle Adela*. Aristotel je umetnost označil za “posnemanje resničnosti, ki z vzbujanjem podživljanja občutij doseže očiščenje takšnih občutij”. Umetnik se nas dotakne, ko s svojim navdihom prenese, prepiše iz svoje globine nekaj, kar v resnici čuti; to pove na tak način, kot še ni bilo povedano, oz. tako, da ne zveni kičasto in zlagano. “Ni vsaka ustvarjalnost tudi umetnost. Ustvarjalni smo vsi, nismo pa vsi umetniki”. Ustvarjalni smo, tudi če kuhamo, gojimo cvetje itd. Ustvarjalnost je gonilna sila umetnosti, vsaka umetnost je ustvarjalna. Kaj je tisto, kar povzdiguje ustvarjalnost, da postane umetnost, se je vprašala predavateljica. “Simbol”! Ko nekemu ustvarjenemu delu nadenemo simbol in ga prevedemo v nekaj takega, kar ni izrekljivo, lahko to postane umetnost, ni pa nujno. Sicer pa ni meril, po katerih bi rekli, da nekaj je ali ni umetnina. Lahko samo čutimo ali verjamemo. Ali pa ne.

Jezikoslovec Ivo Škarič je o poetičnosti, ki je sestavni del vsake umetnine, dejal, da je to nekaj, kar izhaja iz harmonije in ubranosti, ki jo bitje čuti med vsemi deli znotraj sebe, in iz skladnega odnosa z vsem, kar je zunaj njega. Dobro poetično delo je v sebi resnično, ker ga lahko merimo samo s človekovim čustvovanjem, živo, avtentično. Pomembno je, ali je zgodba toliko resnična, da je verjetna. Če na to stvari “gledamo z materialnimi merili, potem je vse skupaj brez zveze, potem je vsaka umetnost nepotrebna”. Toda človek je zmeraj želel ustvarjati, slikati, peti... Kulturo smo zmeraj potrebovali. Poetsko razpoloženje je radost življenja, pa čeprav izhaja iz žalosti, še pravi Škarič. Tudi žalostna pesem ali film, v katerega se lahko vživimo, nas lahko navda z lepoto. Estetski čut pobije film, ki je prikazan na grd, vulgaren način, tako nasilen, da se čutom upira. Sestra Wendy Beckett trdi, da je občudovanje umetnosti eden izmed načinov poslušanja Boga. Danes obstajajo knjige, ki niso vredne, da bi jih postavili na knjižno polico, trdi Nataša Konc Lorenzutti. Si-

cer pa je prav, da se otrok sreča tudi s kičem, zato da potem začenja ločevati to od lepega. “Drugače ne gre”. Danes se najdejo pravljice, ki niso resnične: v njih nihče ne umre, nič hudega se nikomur ne zgodi... “Toliko se ukvarjamo s tabuji, da smo jih popolnoma razvrednotili, razkrinkali”. Nastajajo pa novi tabuji, npr. smrt, ki je nekaj bila nekaj naravnega.

“Harry Potter marsikoga vrne h knjigam”. Ko dobra knjiga potegne, pač potegne in, “ko se enkrat zaljubiš v branje, si bralec”. Pri bralni vzgoji največ škode naredi neomejen dostop do interneta na računalniku ali tele-

fonu.

Predavateljica obožuje otroško poezijo, zelo rada ima ustvarjalnost Anje Štefan, “ki je že skoraj ponarodela”. Zvočnost njene poezije je posebno močna, “da jo otrok z odprtimi usti posluša, čeprav je ne more razumeti”. Obožuje tudi Andersenove pravljice, prebrala jih je nešteto krat. Komaj pri svojih 25 letih pa je ugotovila, da je bil prevod napačen: “V Jugoslaviji je bil v literaturi prepovedan Bog, prepovedano je bilo, karkoli je bilo povezano z večnostjo”. Celo Cankarja so v Izbranih delih cenzurirali! Andersenove pravljice, prevedene iz izvirnika v 90. letih, so zato popolnoma drugačne; za danskega avtorja je namreč tipična močna težnja po presežnem.

O lepoti v zvoku, glasbi in petju je Nataša Konc Lorenzutti povedala, da je problem v tem, ker “vse okrog nas bobni”, ljudi moti tišina. Materin jezik in materino petje sta edinstveni stvari: “Tudi če kakšna mamica nima posluha, naj otroku vseeno poje”! V šoli se vedno pojejo, poznajo ljudske pesmi, nikoli pa ne toliko, kot se poje doma. “V našem mestu je petje izredno cenjeno, je ogromno pevskih zborov, to je meni zelo všeč”!

Gostja poučuje predmet, ki se imenuje *umetnost govora*. “Govoriti znamo vsi. Umetnost govora pa je umetniška beseda, podajanje poezije, proze, umetnostnih besedil, interpretacija itd”. Beseda sama je tako močna, da jo je treba samo jasno povedati z notranjim - in ne z zunanjim - občutenjem: “Ko dodajamo čustva, ki niso resnična, to je patos, to je kič”. Marsikaj so risane, “v resnici pa otrok hrepeni po čisti in umirjeni besedi”. Pri povelju, ki teče, je otrokom dovolj. Ker so zasičeni z bombardiranjem zvokov, prav hrepenijo po njej. “Čas, ko otroku pripoveduje pravljico, je resnični čas njegovega življenja. On v pravljici živi in zato je zanj vse to resnično... Notranja resnica je pristna, ker govori o tem, kako dobro premaga zlo, kako lepota premaga grdo”.

Za konec še misel velikega Janeza Pavla II., ki je tudi sam pesnik: o umetnosti je dejal, da je najgloblji stik ustvarjalca z Bogom; celo v tistih stvaritvah, ki odsevajo najtemnejše globine človeka, je mogoče zaznati njegovo hrepenenje po lepoti in odrešenju. / DD

GORICA Gledališče Verdi: Nora Gregor – skriti kontinent spomina

“Nikoli se ne odreci svojim sanjam!”

Tako je napisala Nora Gregor svojemu ljubljenu sinu Heinyju, ko je bila doleč v “izgnanstvu” v Argentini in ji je bila pot domov onemogočena. Kljub številnim razočaranjem, bolečinam, neizpolnjenim željam ni niti najmanj obžalovala, da si je izbrala očarljivo, trnovo pot igralka. Njena neukrotljiva strast do igralskega poklica jo je ponesla do blišča slave, a jo tudi odvrгла v temino zatona in pozabe. Toda kljub vsemu temu se ni nikdar odrekla iskanju lepega. Ko je bila mera polna, se je raje, v najlepših letih, poslovala od tuzemskega sveta, v katerem je imela veliko zadoščanj, a zaužila tudi veliko grenkobe. Prav v letu, ko obeležujemo 100-letnico prve svetovne vojne, zaradi katere se je Norina družina iz rodne Gorice preselila v Avstrijo, najprej v Celovec, kjer je v štirinajstletni Nori vzklikala ljubezen do gledališča, ki ni usahnila niti v najhujših preizkušnjah, nato v Gradec, se je ta dolga leta pozabljen igralka vrnila v Gorico: najprej v goriški Trgovski dom, v katerem je bila od 13. do 29. marca 2015 multimedij-ska razstava *Nora, du bist ein Engel*, ki sta jo pripravila Kinoatelj in Zavod Kinoatelj v sodelovanju s SNG Nova Gorica – njen avtor je dolgoletni vzneseni raziskovalec Norinega življenja, časnikar Igor Devetak -, nato pa je “oživila” na odru goriškega gledališča Ver-

di. Tu je bila v petek, 27. marca 2015, prva italijanska premiera mednarodne koprodukcijske predstave *Nora Gregor – skriti kontinent spomina* v treh jezikih – slovenščini, nemščini in italijanščini – v govoricah sosedskih narodov, ki so sobivali v našem mestu, dokler ni vojna posegla mednje. Zgodbo o Nori Gregor, rojeni l. 1901 v Gorici na Placuti v nemško govoreči družini, so uprizorili Slovensko narodno gledališče Nova Gorica, Slovensko mladinsko gledališče Ljubljana, Il Rossetti – Teatro stabile del Friuli Venezia Giulia in Schauspielhaus Graz v režiji Nede Rusjan Bric - v jeseni je bila premiera uprizoritev v Novi Gorici. Igralka in režiserka Neda R. Bric je tudi avtorica besedila, ki ga je skoraj tri leta tkala iz dokumentarnega gradiva, pa tudi s pomočjo Kinoateljja, predvsem Igorja Devetaka, kot je sama poudarila. V uprizoritvi gledališki del, odigran na odru, učinkovito osvetljuje ključne mejnike v Norinem življenju. Nora Gregor, odločno, a tudi nekam skrivnostno in hkrati krhko žensko, ki so jo premetavali življenjski viharji in jim je iz ljubezni do gledališča kljubovala, je odlično s spoštljivim pristopom do resnične osebe – po navadi igra pač le dramske like -, z niansiranjem različnih čustvenih stanj, z leskom ali otožnostjo v očeh izrisala Helena Peršuh, članica SNG Nova Gorica. Energično, preudarno, v razmišljanju stvarno in tehtno žensko, Norino zvesto spremljevalko Ado Benigni je v jasnih obrisih upodobila Marjuta Slamič. Dario Varga je bil Norin drugi mož princ Ernst Starhemberg, ki je bil preveč zaposlen s politiko, da bi stal ženi ob strani, Robert Prebil je odigral Maxa Reinhardta, vodjo dunaj-

skega gledališča, Gorazd Jakomini pa podjetnika, ki se znajde v vsaki situaciji, Norinega “dobrotnika” Fritz Mandla, v čigar gradcu v Argentini je bivala Nora s sinom in Ado. Režiserja Renoirja, sina slavnega slikarja, je poseebil Ivan Godnič. Na filmskem platnu se z Norino odrsko zgodbo prepleta izmišljena pripoved o časnikiarju Petru Devetaku (kot polnega nasprotujočih si čustev ga oriše Peter Harl), ki raziskuje igralkino življenjsko pot. Ob tem spoznava tudi svoje korenine, ki segajo v rodno Gorico, pa tudi dlje do Av-

Pred samim začetkom predstave, ki se je je udeležilo več znanih osebnosti iz kulturnopolitičnih krogov (npr. senatorka Tamara Blažina, podžupan goriške občine Renato Sartori, predsednica upravnega sveta SSG Breda Pahor), sta na oder stopila režiserka in direktorica Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica Neda R. Bric in umetniški vodja goriškega Verdijevega gledališča Walter Mramor, ki sta prebrala mednarodno poslanico ob letošnjem svetovnem dnevu gledališča, ki je bil ravno 27. marca. Na-

Helena Peršuh - Nora Gregor in Robert Prebil - Max Reinhardt (foto dpd)

strije. V Gorici ga je rodila mati Slovenka (zelo prodorno jo upodablja Lučka Počkaj), ki je kot Nora, sicer neuspešno, zasledovala svoje stremljenje po umetniški uveljavitvi v Rimu in se naposled vrnila razočarana v domače kraje in se v Trstu omožila z Italijanom (tipičnega Italijana, ki se ne more naučiti slovenščine, odigra Alessandro Mizzi). Sin Peter se je rodil iz njene razmerja z avstrijskim Nemcem (igra ga Franz Solar; poleg omenjenih nastopata v filmu še Gerhard Balluch kot Martin in Silvana Rabitsch kot natakarka), ko je ta prišel na obisk v Gorico, kjer so prebivali njegovi predniki, v hiši zraven Norine. Prav fotografija Nore Gregor s sinom pripelje Petra do nepoznanega očeta, ki sploh ni vedel, da ima sina. V tej pripovedi se pomenljivo zrcalijo marsikatera resnična življenjska usoda ljudi, ki živijo ob meji, in tudi odnosi pa pred sodki, ki jih še zmeraj imamo do Italijanov oz. oni do nas, ne da bi imeli pogum razčistiti z lastno preteklostjo in s tem na novo zaživeti, kot to stori protagonist Peter.

Petkova izrazita, zelo lepa predstava je spadala v abonmajski program gledališke sezone Slovenskega stalnega gledališča Trst za Gorico, ki jo SSG prireja v sodelovanju z goriškima kulturnima hramoma, Kulturnim centrom Lojze Bratuž in Kulturnim domom. Poleg tega so si jo lahko ogledali kot izvenabonmajski predstavo italijanski obiskovalci sezone goriškega gledališča Verdi. Ob rob tega naj zapišemo, da slovenski abonenti v glavnem niso bili preveč zadovoljni z dodeljenimi sedeži, saj so se morali zadovoljiti s tistimi v zadnjem delu dvorane. Malce so se počutili potisnjene na rob.

pisal jo je poljski režiser Krzysztof Warlikowski in v njej so tudi te misli: “V želji, da bi ubral pravo pot, se najpogosteje zatekam k prozi. Vsak dan se zavem, da so moje misli pri pisateljih, ki so že pred več kot sto leti preroško, a tehtno opisali zaton evropskih bogov in mrak, ki je preplaval našo civilizacijo, ki pa jo je treba spet razsvetliti. V mislih imam Franza Kafko, Thomasa Manna in Marcela Prousta. Danes pa k tej skupini prerokov prištevam še Johna Maxwella Coetzeeja. Njihova skupna vizija neizogibnega konca sveta – vendar ne konca planeta, pač pa konca standardnih človeških odnosov -, vizija prevrata družbene ureditve je za nas tukaj in zdaj presunljivo aktualna”. (slov prevod iz francosčine Alenka Pirjevec)

Predstava *Nora Gregor – skriti kontinent spomina* je bila na sporedu tudi v gledališču Rossetti v Trstu, 31. marca. Tu bo do 14. aprila v gosteh razstava o Nori Gregor, ki se bo preselila nato v Gradec v Schauspielhaus, kjer bo na ogled od 22. aprila do 8. maja 2015. Tu bo v maju tudi nemška premiera predstave *Nora Gregor – skriti kontinent spomina*, ki ima to veliko prednost, da jo gledalci slovenske, italijanske in nemške narodnosti lahko gledajo skupaj - pri tem jim pomagajo nadnapisi -, kot so lahko to delali gledalci v Norinih časih, ki so poznali vse tri omenjene jezike. Ob koncu naj povemo še, da je Združenje dramskih umetnikov Slovenije dalo priznanje Nedi Rusjan Bric za umetniške dosežke v l. 2014 prav za to njeno delo, in sicer “za idejno zasnovano, besedilno, režijo in celostno realizacijo predstave *Nora Gregor – skriti kontinent spomina*”.

Iva Koršič